

YHTEISKUNTAOPPI

2.

TALOUSTIETO

10 min • 2

Tuleva talousrikollinen kävi mun kassalla tänään, ikää ehkä 9 vuotta.

Ihmettelin kun kassalla oli muumitikkari, välikapula, muumitikkari. Ensin otan yhden tikkarin jonka hinta 0,12€ mutta pyöristyi 0,10€, poika ojentaa pullokuitin jonka arvo 0,20€ joten hän sai takaisin 0,10€.

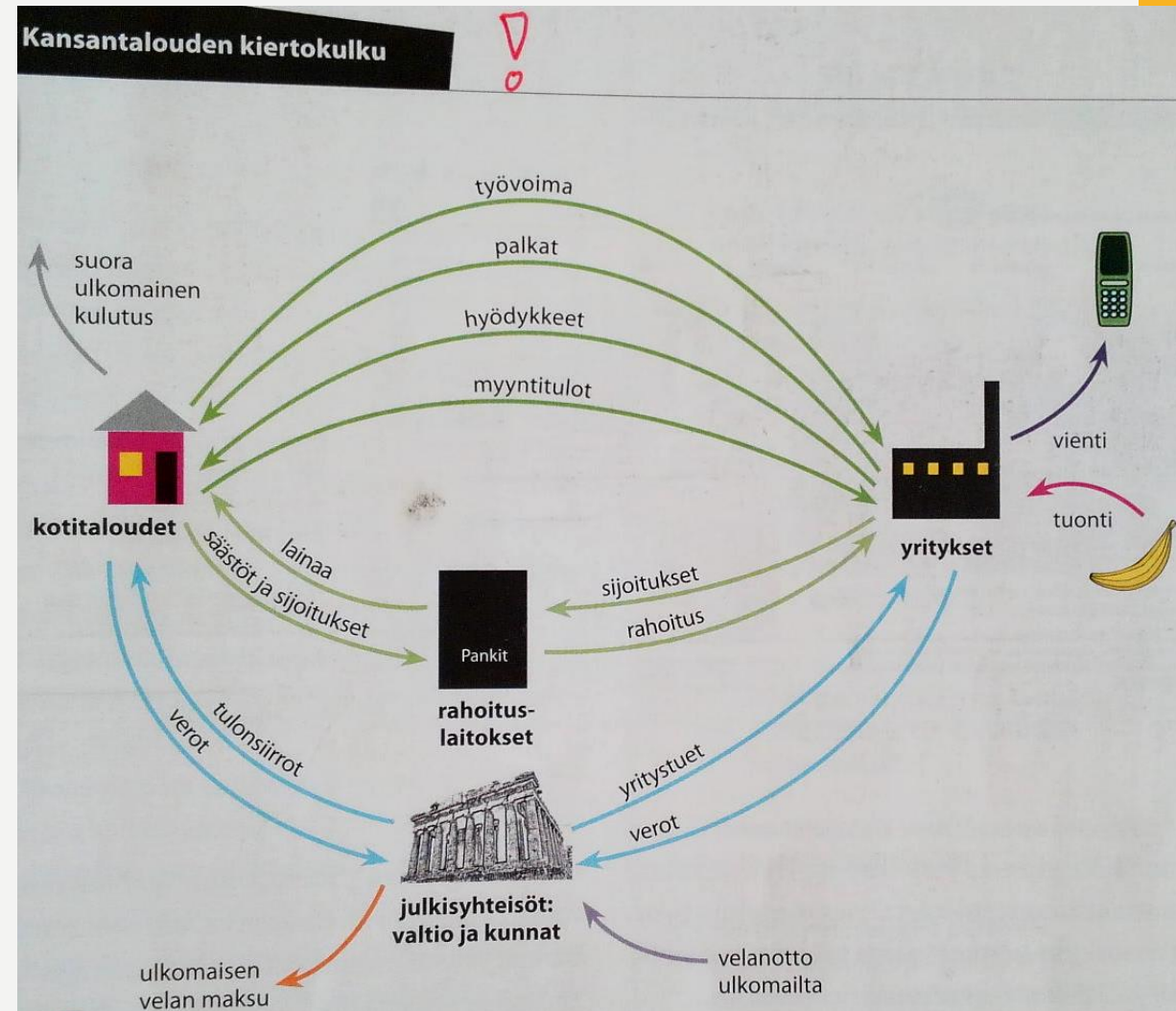
sitten otan toisen tikkarin ja sama hinta, sama pyöristys ja poika ojentaa tuon takaisin saamansa 0,10€.

Jos hän olisi ottanut molemmat tikkarit samaan aikaan niin se olisi ollut 0,24€ ja pyöristynyt 0,25 joten ei olisi pullokuitti riittänyt.

Älykkyyttä vai viekkautta 😊

PERUSKÄSITTEITÄ

- **Hyödyke** = tavara tai palvelu
  - kulutushyödyke tai investointihyödyke
- Hyödykkeet tuotetaan **tuotannontekijöillä**:
  - Työvoima
  - Luonnonvarat (uusiutuvat ja uusiutumattomat)
  - Reaalipääoma (rakennukset, koneet ja laitteet)
  - Tietotaito (osaaminen, ideat)
- **Kansantalous** = talousyksiköiden muodostama kokonaisuus
  - Talousyksikö = kotitaloudet, yritykset, julkinen sektori (valtio, kunnat, kuntayhtymät)
- **Niukkuus**:
  - Tuotannontekijöitä rajallisesti → niukkuus
  - Tarpeita enemmän kuin mahdollisuus ostaa ja valmistaa
  - Niukkuutta voidaan kuvata tuotantomahdollisuuksien käyrällä.

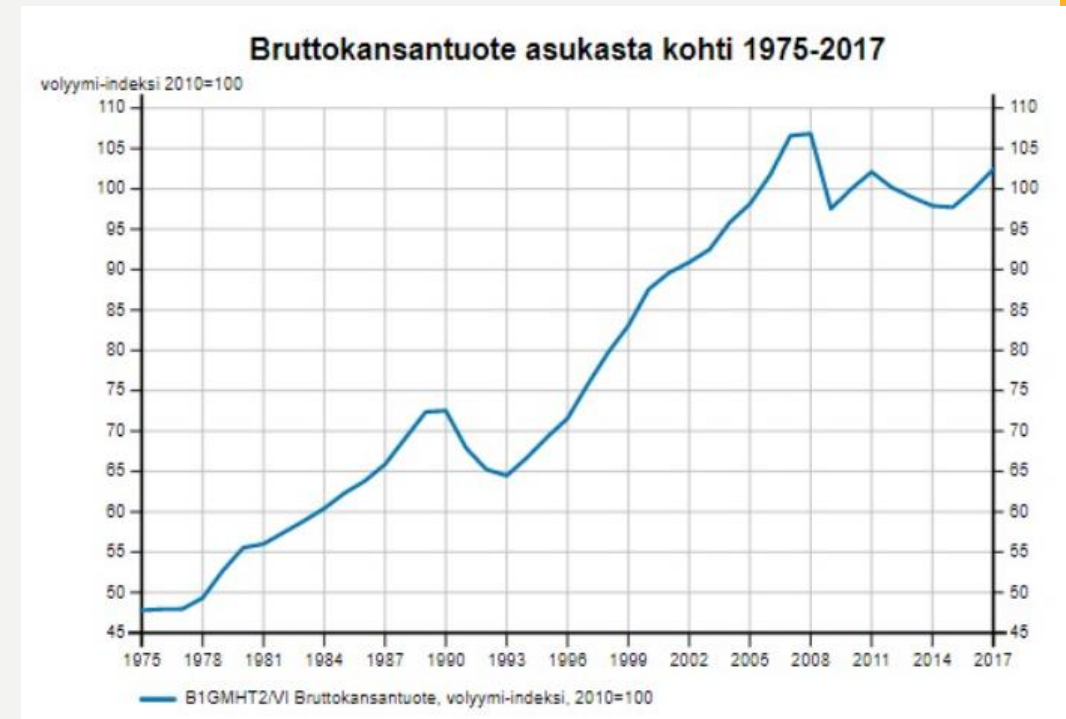
PERUSKÄSITTEITÄ

- Yksityiset palvelut
  - Asiakkaat maksavat omista varoistaan
  - Esim. kaupat, pankit, ravintolat
- Julkiset palvelut
  - Tuotetaan kansalaisille ilmaiseksi tai alennettuna
  - Esim. koulutus-, ja terveystalvelut, poliisi

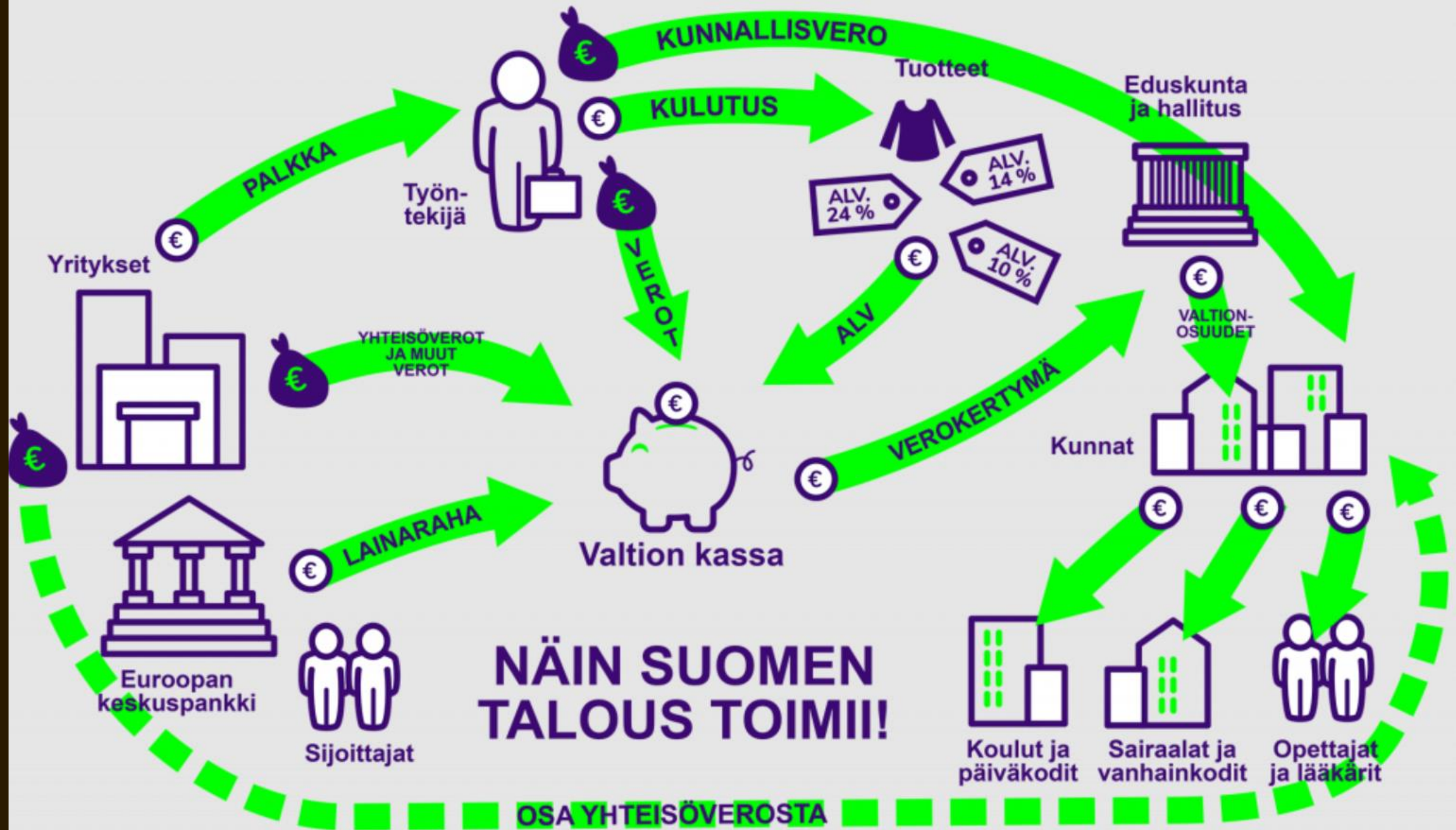
PERUSKÄSITTEITÄ

• Talouskasvu

- Kasvua mitataan **bruttokansantuotteen (bkt:n)** kasvulla
- **BKT** = Maassa vuoden aikana tuotettujen hyödykkeiden (=tavarat ja palvelut) rahallinen arvo
- Nimellisestä kasvusta poistetaan inflaation vaikutus, jotta saadaan reaalikasvu
- **Talouskasvu tehdään tuotannontekijöillä**
  - Määrä tai laatu lisääntyy
- **Työn tuottavuus = tuotoksen määrä yhtä työntekijää kohti**
- ”Suomen talous kasvoi viime vuonna neljä prosenttia” → Suomen BKT siis kasvoi 4 %
- Innovaatio = Uuden keksinnön käyttöönotto
- Olemme riippuvaisia talouskasvusta:
  - Talouskasvun oltava n.3 %, jotta nykyiset työpaikat säilyvät
  - Hyvinvointivaltion ylläpito vaatii talouskasvua
- Investoinnit (= tuotantokoneiston laajentaminen tai parantaminen) välttämättömiä talouskasvulle

**I TALOUS ON
IHMISTEN
TOIMINTAA**

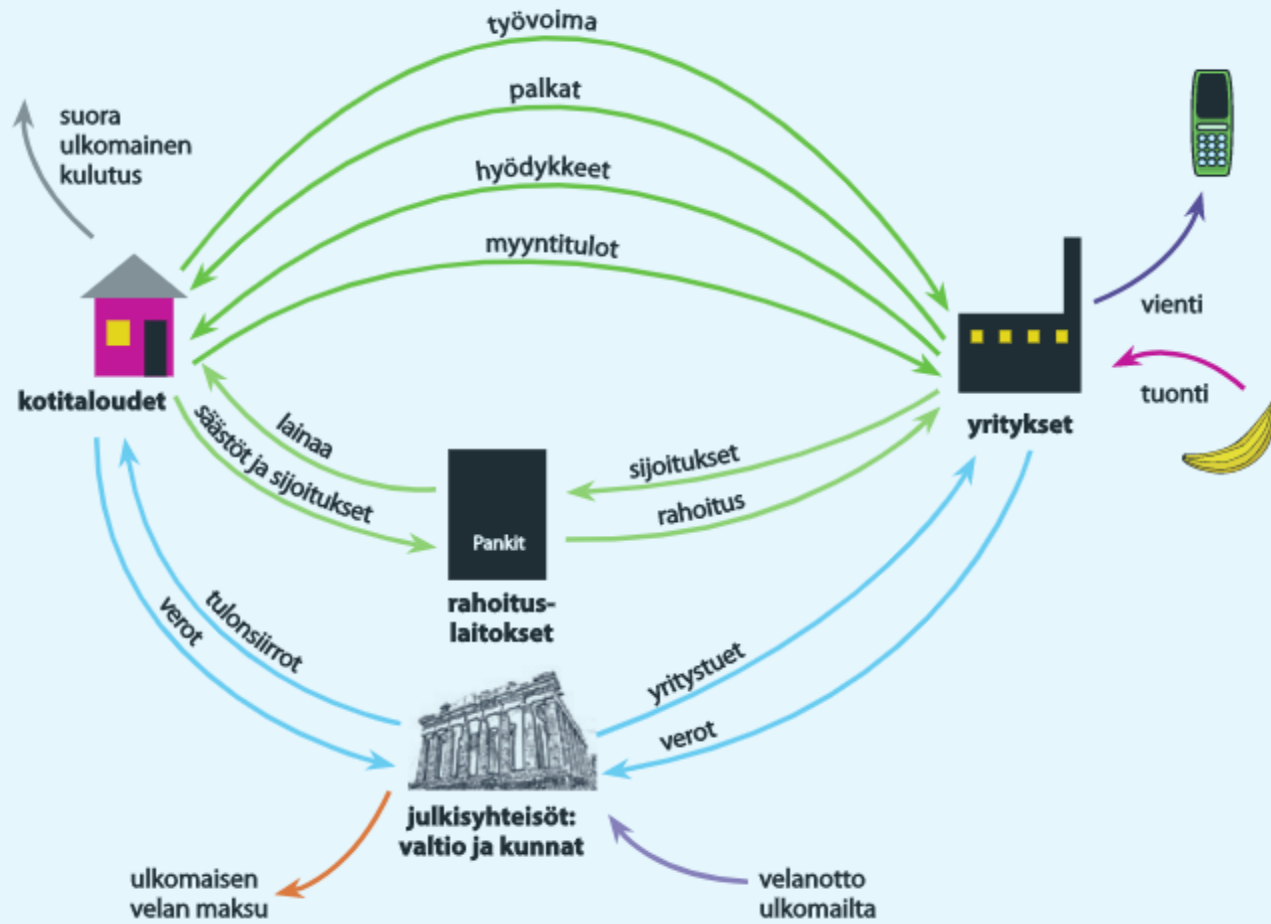

1. ONKO TALOUS IHMISIÄ VARTEN VAI IHMINEN TALOUTTA VARTEN?

- **Tarpeet lähtökohtana:**
  - Yritykset suunnittelevat toimintansa kuluttajien tarpeiden mukaan.
  - Markkinoinnilla luodaan uusia tarpeita.
  - Niukkuus rajoittaa tarpeiden tyydyttämistä.
- **Tuotanto ja hyödykkeet:**
  - Tarpeet synnyttävät tuotantoa.
  - Tuotannossa voi syntyä erilaisia hyödykkeitä.
  - kertakulutushyödykkeet
    - aineelliset eli tavarat
    - aineettomat eli palvelut
  - kestokulutushyödykkeet
    - aineelliset eli tavarat
    - aineettomat eli palvelut
  - investointihyödykkeet

Kansantalouden kiertokulku

Kansantaloudella tarkoitetaan yhden maan kotitalouksien, yritysten, rahoituslaitosten ja julkisen talouden muodostamaa kokonaisuutta. Esimerkiksi kotitaloudetsektori muodostuu koko Suomen 2,4 miljoonasta koti-

taloudesta. Kansantalouden kiertokulku kuvaa yksinkertaistettuna kotitalouksien, yritysten, rahoituslaitosten ja julkisyhteisöjen välistä taloudellista toimintaa ja vuorovaikutusta. Mitä kuviosta puuttuu?

1. ONKO TALOUS IHMISIÄ VARTEN VAI IHMINEN TALOUTTA VARTEN?

- **Markkinatalouden lainalaisuudet**
  - hintojen määräytyminen vapaata
  - vapaa kilpailu
  - markkinavoimat vaikuttavat talouden kehitykseen
  - valtion rooli vaihtelee eri maissa
- **Tuotannontekijät**
  - koneet (reaalipääoma)
  - raaka-aineet
  - työvoima
  - osaaminen
  - työn tuottavuus

1. ONKO TALOUS IHMISIÄ VARTEN VAI IHMINEN TALOUTTA VARTEN?

- Taloudellisen tiedon muodostuminen
  - tilastot ja kaaviot
  - tieto usein puolueellisesti suodattunutta

2. TALOUSKASVU TUO TYÖTÄ JA ONGELMIA

- **Taloukasvun määritelmii**
  - BKT:n vuosimuutos
  - BKT:n kasvu henkeä kohden
  - BKT:n kasvu – inflaatio = reaalin taloukasvu
- **Taloukasvun vaikutuksia**
  - Yritykset
    - kysyntä tuotteita kohtaan kasvaa
    - mahdollistaa toiminnan laajentumisen
  - Kotitaloudet
    - tulojen kasvu
    - kulutusmahdollisuudet lisääntyvät
  - Kansantalous
    - mahdollistaa tuloerojen kaventamisen
    - työllisyys kohenee
    - verotulojen kasvu

2. TALOUSKASVU TUO TYÖTÄ JA ONGELMIA

- **Miten talouskasvu saadaan aikaan?**
  - Teknologian kehittäminen
  - Inhimillisen pääoman kehittäminen
  - Taloudellis-tuotannollisen pääoman (reaalipääoman) lisääminen
  - Väestönkasvu
- **Kestävä ja kestämatön talouskasvu**
  - Kestävä talouskasvu
    - ei käytä uusiutumattomia luonnonvaroja nopeammin kuin niitä korvaavia vaihtoehtoja kehitetään
    - ei tuota saasteita enempää kuin ympäristö pystyy niitä käsittelemään.

3. SUOMALAISENA KANSAINVÄLISESSÄ TALOUDESSA

- **Vapaakauppa**

- Valtiot eivät rajoita valtioiden rajat ylittävää kauppaa.
- mahdollistaa erikoistumisen
- hyödyttää viennistä riippuvaisia talouksia, kuten Suomea.

- **Protektionismi**

- oman maan talouden suojaaminen ulkomaiselta kilpailulta
- suojatullit ja tuontimaksut
- johtaa yleensä tehottomuuteen.

- **Ulkomaankauppa**

- yritykset ja valtiot eivät omavaraisia → tarvitaan ulkomaankauppaa
  - raaka-aineet
  - puolivalmisteet
- suhteellinen etu syntyy osaamisen kautta.
- Absoluuttinen etu syntyy, kun kyetään muita edullisempaan tuotantoon.

3. SUOMALAISENA KANSAINVÄLISESSÄ TALOUDESSA

- **Globalisaatio ja hyvinvointi**
  - Globalisaatio hyödyttää maita, joilla on osaamista.
  - Kuluttaja hyötyy globalisaatiosta.
    - halvemmat tuotteet
    - suurempi valikoima
  - Kova kilpailu haastaa tuottajan.
    - koko maailma kilpailukenttänä
    - erityisesti maataloustuottaja vaikeuksissa ilman yhteiskunnan tukea
- **Suomi ja globalisaatio**
  - Suomi kuulunut hyötyjiin
    - vientiteollisuudelle markkina-alueita
    - käyttöä suomalaiselle osaamiselle
  - 2010-luvun haasteet:
    - Tuotanto siirtyy edelleen halvemman kustannustason maihin.
    - Suomalaisten investointihyödykkeiden kysyntä edellyttää globaalia talouskasvua.
    - Peliala?

II KOTITALOUDET, YRITYKSET JA MARKKINAT

4. KOTITALOUS TALOUDELLISENA VAIKUTTAJANA

• Kotitalouksien tulot

- palkkatulot
  - suurin tuloerä
  - naisten vahva osuus työelämässä
- tulonsiirrot
  - erityisesti opiskelijat, työttömät ja lapsiperheet
- pääomatulot
  - esim. vuokratulot, osinkotulot

• Kotitalouksien menot

- asuminen suurin menoerä
  - vuokra
  - lainan hoitokulut
  - nuorten asumista tuetaan: asp, vapautus varainsiirtoverosta
- ruokamenojen osuus laskussa
  - elintason kasvu
- terveys- ja viestintäkulut kasvussa
  - panostaminen omaan hyvinvointiin

4. KOTITALOUS TALOUDELLISENA VAIKUTTAJANA

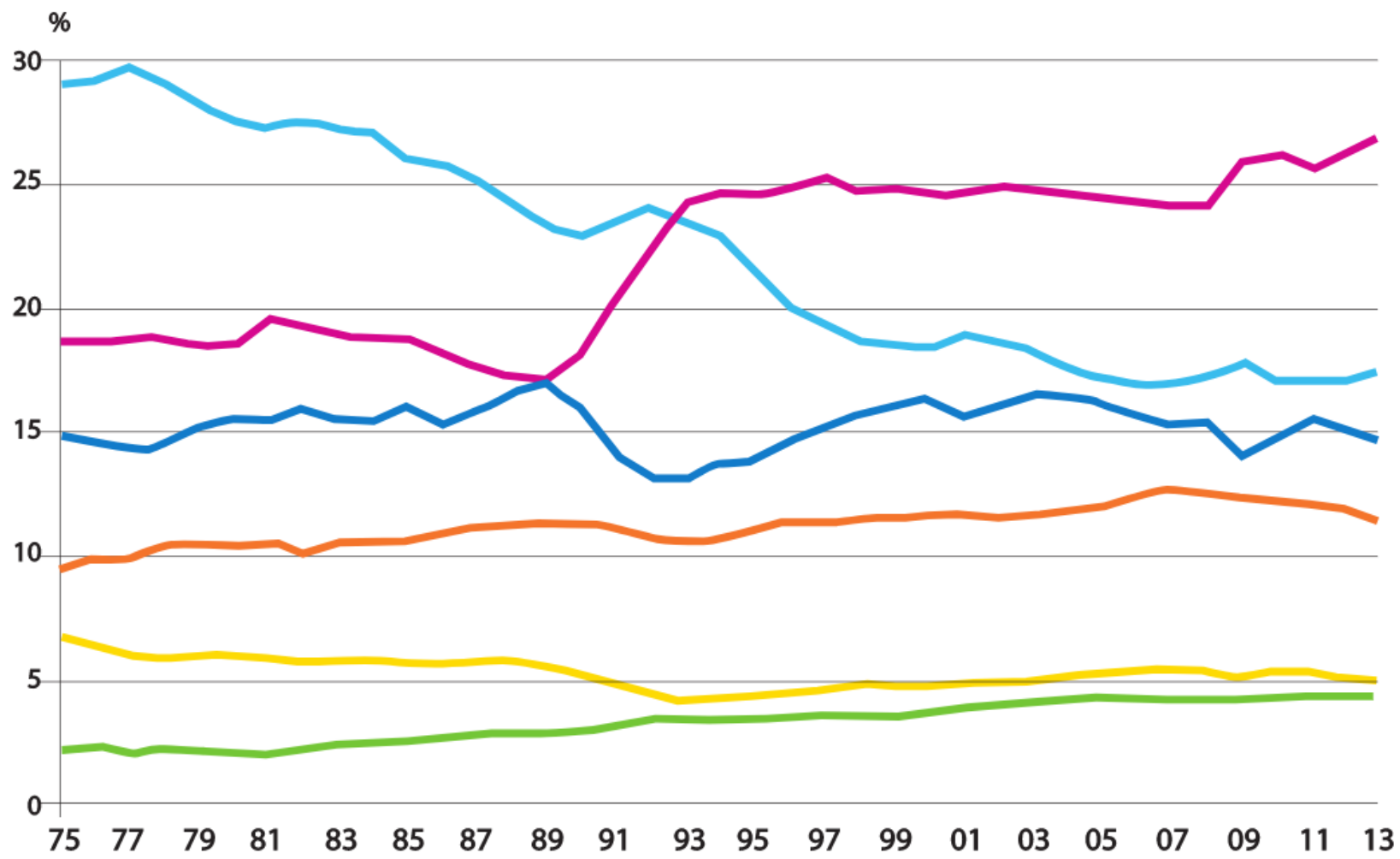
- **Säästäminen**

- säästämisaste = säästöjen osuus tuloista
- säästämisen määrä riippuu suhdanteista
- asuntosäästäminen
- eläkesäästäminen

- **Kotitalouksien velkaantuminen**

- netto-omaisuus = varat – velat
- velkaantumisaste = velan suhde käytettävissä oleviin tuloihin
- suomalaisten velkaantuminen maltillista, mutta jatkuvassa kasvussa
- maksuhäiriömerkinnät kasvussa

Kotitalouksien kulutusmenot 1975–2014

Lähde: Tilastokeskus

- Elintarvikkeet, juomat ja tupakka
- Asuminen
- Sisustus ja kodinhoito
- Terveys
- Kuljetus ja tietoliikenne
- Virkistys, kulttuuri ja koulutus

5. YRITYKSET OVAT TALOUSKASVUN MOOTTORI

- **Yritykset ja kansantalous**
  - Suomessa elinkeinovapaus
  - 75% työssäkävijöistä saa palkkansa yritykseltä
  - yhteiskunnan rahoitus yrittäjyyden varassa
- **Yrittäjäksi?**
  - liikeidea
  - segmenttiryhmä
  - liiketoimintasuunnitelma
  - yrittäjän taidot
  - yrittäjäasenne

5. YRITYKSET OVAT TALOUSKASVUN MOOTTORI

- **Yrityksen perustaminen**
  - alkupääoman tarve
  - elinkeinolupa?
  - rekisteröinti kaupparekisteriin
  - kirjanpito
  - vakuutukset
- **Yritysmuodot**
  1. Julkinen osakeyhtiö
  2. Osakeyhtiö
  3. Osuuskunta
  4. Kommandiittiyhtiö
  5. Avoin yhtiö
  6. Toiminimi

6. YRITYKSET TAVOITTELEVAT VOITTOA

- **Pääoma**

- oma pääoma
  - yrityksen omistajien rahaa
  - voittovarot
  - omien osakkeiden myynti
- vieras pääoma
  - lainat
  - maksettava takaisin

- **Kannattavuus**

- liikevaihto
- liiketulos
- 5-10% liiketulos suhteessa liikevaihtoon kannattava

- **Riskit**

- varauduttava markkinoiden jatkuvaan muutokseen
- henkilöriskit
- tuotevastuulaki velvoittaa

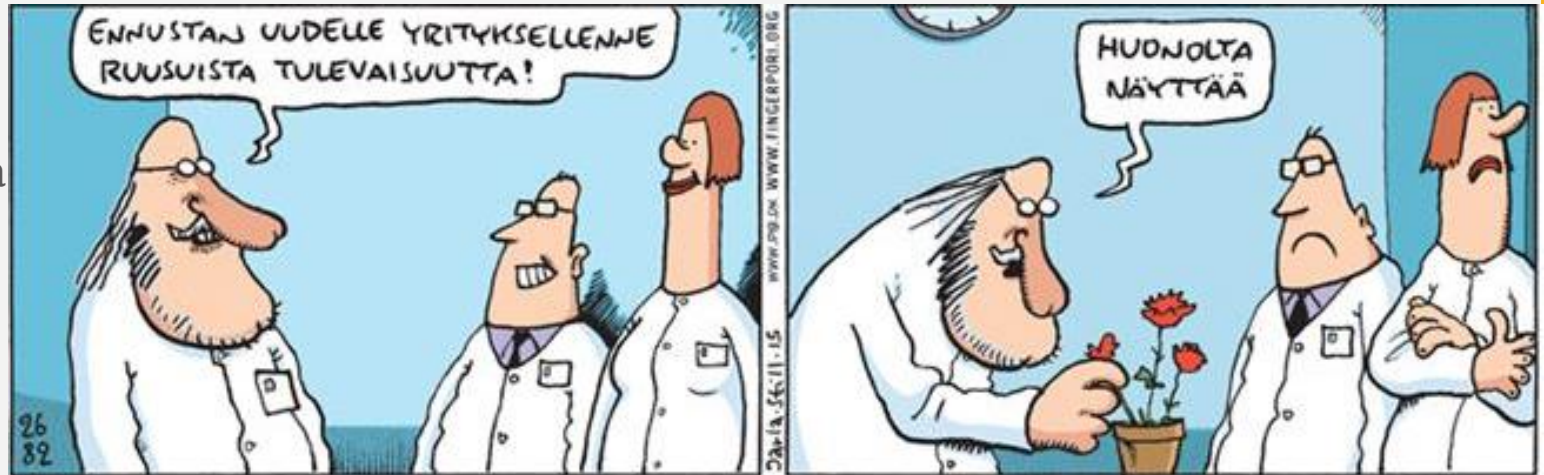
6. YRITYKSET TAVOITTELEVAT VOITTOA

Yrityksen tunnusluvut

- löytyvät tuloslaskelmasta ja taseesta
- liikevaihto
- kannattavuus
- omavaraisuusaste
- likviditeetti

Maksuvaikeudet ja konkurssi

- Yritys asetetaan konkurssiin, jos se ei selviydy laskuistaan.
- Myös velkasaneeraus mahdollinen.

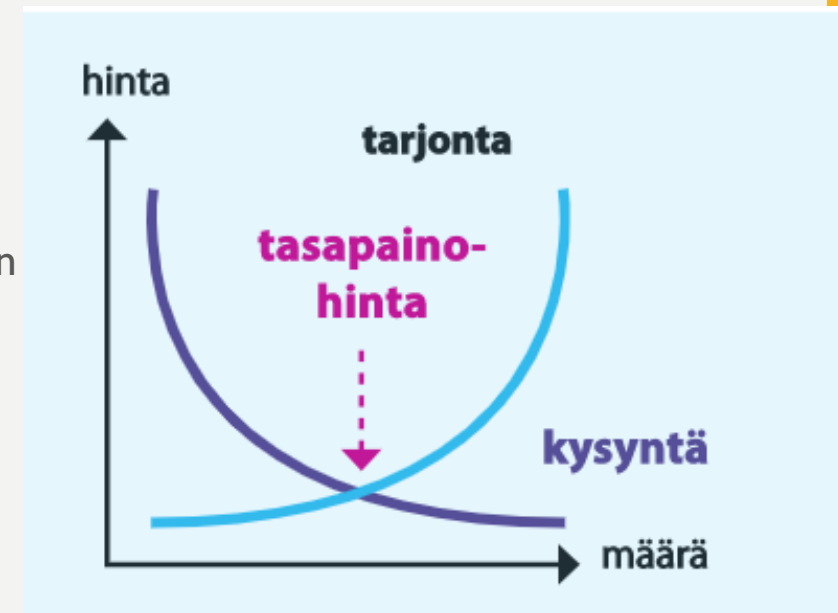
7. KOTITALOUDET JA YRITYKSET KOHTAAVAT MARKKINOILLA

• Markkinoiden toiminta

- **MARKKINAT** = järjestely, joka yhdistää tavaroiden ja palvelujen myyjät ja ostajat ja jonka välityksellä kyseisiä hyödykkeitä voidaan myydä ja ostaa.
- Kuluttajat tavoittelevat hyvää hinta-laatusuhdetta.
- Yrittäjät tavoittelevat voittoa.
- Kuluttaja vaikuttaa valinnoilla markkinoilla tarjottaviin tuotteisiin.

• Kysyntä ja tarjonta

- **KYSYNTÄ** = hyödykemäärä, jonka kuluttajat haluavat ostaa ja pystyvät ostamaan tietyllä hinnalla.
- **TARJONTA** = hyödykemäärä, jonka yritykset haluavat ja pystyvät tuomaan markkinoille tietyillä hinnoilla
- Kysyntä ohjaa tehtaiden tuotantoa ja hinnoittelua.
- Markkinahinnat ohjaavat tuotantoa.
- Kilpailutilanne vaikuttaa hintoihin.

7. KOTITALOUDET JA YRITYKSET KOHTAAVAT MARKKINOILLA

Kysyntään vaikuttavia tekijöitä:

- **Hinta** – hinnan korottaminen vähentää kysyntää
- **Kotitalouden** käytettävissä olevat tulot
  - tulojen kasvu lisää kysyntää
- **Kilpailijoiden** hinnat – kilpailijoita edullisempi hinta lisää kysyntää, jos laatu on sama
- **Kuluttajien** mieltymykset – hyvä mainoskampanja tai muotoilu voi lisätä tuotteen kysyntää
- **Tulevaisuuden** odotukset – jos kotitaloudet odottavat huonoja aikoja, kysyntä vähenee
- **Korkotas**o – jos rahan hinnan odotetaan pysyvän matalana, asuntojen kysyntä kasvaa
- **Uudet** tuotteet ja palvelut – Uusien tuotteiden tarjonnalla voidaan luoda kysyntää. Esimerkiksi kuntosalien kysyntä on kasvanut Personal trainer -palvelujen ansiosta.

Tarjontaan vaikuttavia tekijöitä:

- **Kysyntätilanne** – kysynnän kasvu lisää tarjontaa
- **Markkinahinnat** – hintojen nousu lisää tarjontaa, jos kuluttajien ostovoima säilyy
- **Tuotantokustannukset** – tuotantokustannusten nousu vähentää tarjontaa, jos kuluttajien ostovoima heikkenee
- **Tuotantoteknologia** – uudet tuotantotavat lisäävät tarjontaa, jos kustannukset laskevat ja kysyntä kasvaa
- **Tuotannontekijöiden** saatavuus – työvoimapula nostaa työn hintaa ja vähentää tarjontaa

7. KOTITALOUDET JA YRITYKSET KOHTAAVAT MARKKINOILLA

- **Kilpailun edistäminen**
  - Tehokas kilpailu hyödyttää kuluttajaa.
  - Markkinoinnilla vaikutetaan kulutustottumuksiin.
  - Monopolit estävät kilpailun.
  - Kilpailuvirasto edistää kilpailun toteutumista.
- **Erilaisia kilpailutilanteita**
  - Täydellinen kilpailu
  - Monopoli = markkinoilla yksi hyödykkeen tarjoaja (laki, patentti)
  - Monopolistinen kilpailu = useita toimijoita, mutta tuotteet hieman erilaistettuja (Apple, BMW, Nike jne.)
  - Oligopoli/duopoli = markkinoilla muutamia toimijoita
  - Kartelli = laiton sopimus hinnoista
- **TEHTÄVÄ:** Etsi tietoa, millä aloilla on esiintynyt kartelleja?

**III RAHA JA
RAHOITUSMARKK
INAT**

8. TALOUDEN PERUSTA RAKENTUU RAHASTA

- **Rahan tehtävät**
  - vaihdon väline
  - arvon mitta
  - arvon säilyttäjä
- **Korko**
  - rahan hinta
  - lainaksi annettavasta rahasta maksettava korvaus
- **Erilaiset korot**
  - Keskuspankki säätelee **ohjauskorolla** rahan hintaa.
  - Ohjauskoron nosto hintojen noustessa nousukaudella ja laskeminen niiden laskiessa taantumassa.
  - **Viitekorko** euribor määräytyy markkinoilla liikepankkien kaupankäynnissä.
  - Asuntolainojen korko on useimmiten euribor + **marginaali** (pankin oma palkkio).
  - Asuntolainan euribor voi olla 3kk, 6 kk tai 12 kk välein tarkistettava.
  - **Prime-korko** on pankin oma viitekorko, josta se päättää itse.
  - **Kiinteä korko** pysyy samana (esim. 5 vuotta, 10 vuotta) – kalliimpi.

8. TALOUDEN PERUSTA RAKENTUU RAHASTA

- **Korko vaihtelee**
  - kun keskuspankki nostaa tai laskee ohjauskorkoa
  - taloustilanteen mukaan (nousukausi / taantuma)
  - rahan kysynnän ja tarjonnan mukaan
- **Euroopan keskuspankki (EKP), euro ja eurokriisi**
  - säätelee ohjauskorkoja ja päättää rahapolitiikasta sen neuvostossa.
  - Eurosta ollut hyötyä: matala inflaatio ja korkotaso, ruokkinut talouskasvua, hintojen vertailu ja kaupankäynti euroalueella helpottunut, hyödyt matkustajille.
  - Eurokriisi syntyi, kun erilaisille valtioille lainattiin samalla halvalla korolla, johti velkaantumiseen (esim. Kreikka).
  - Eurokriisi puhkesi, kun korkotaso nousi (finanssikriisi 2008).
  - EKP joutui laskemaan ohjauskorkoa ja elvyttämään syyttämällä rahaa markkinoille.

8. TALOUDEN PERUSTA RAKENTUU RAHASTA

- **Euron hinta määräytyy valuuttamarkkinoilla**
  - kun valuutta kelluu, sen hinta määräytyy markkinoilla kysynnän ja tarjonnan mukaan.
  - Kelluvan valuutan kysyntä kasvaa ja sen arvo nousee, kun sen alueen talous vahvistuu ja kasvaa (revalvoituminen) - päinvastaisessa tilanteessa kysyntä laskee ja arvo heikkenee (devalvoituminen).
  - Kun euro vahvistuu, muualta tuodut tuotteet halpenevat, vientituotteet muualle kallistuvat - euron heikentyessä käy päinvastoin.
  - Vahvistumista aiheuttaa talouskasvu ja korkotason nousu.
  - Täysin kiinteän valuuttakurssin päättää maan hallitus itse.
  - Osittain kiinteä valuuttakurssi on sidottu toisen valuutan arvoon (esim. Kiinan yuan ja dollari).

9. RAHOITUS ON TALOUDEN VERENKIERTO

- Pankin tehtävät
  - Antolainaus = pankki lainaa rahaa
  - Ottolainaus = pankki ottaa vastaan talletuksia
  - Sijoituspalvelut
  - Notariaattipalvelut = esim. lahjakirjat, testamentit, perunkirjoitukset
  - Maksuliikenteen hoito
  - vakuutukset
- Pankit luovat lainaamalla uutta rahaa
  - Pankit tarjoavat lainaa **moniin** tarkoituksiin.
  - **Laina on uutta rahaa, joka syntyy tyhjästä** – vain 10 % uloslainattavasta lainasta pitää olla pankilla itsellään.
  - Pankit vaativat lainoilleen **vakuuksia**: pankki pitää vakuuden itsellään, jos asiakas ei pysty maksamaan takaisin.
- Yritysten rahoituksen lähteet
  - pankkilaina
  - lainaaminen rahoitusmarkkinoilta
  - joukkorahoitus yksityishenkilöiltä
  - osakeyhtiö voi myydä osakkeitaan ja järjestää osakeannin
  - joukkovelkakirjat

Nordea

Danske Bank

Säästöpankki

Aktia

Handelsbanken

S-Pankki

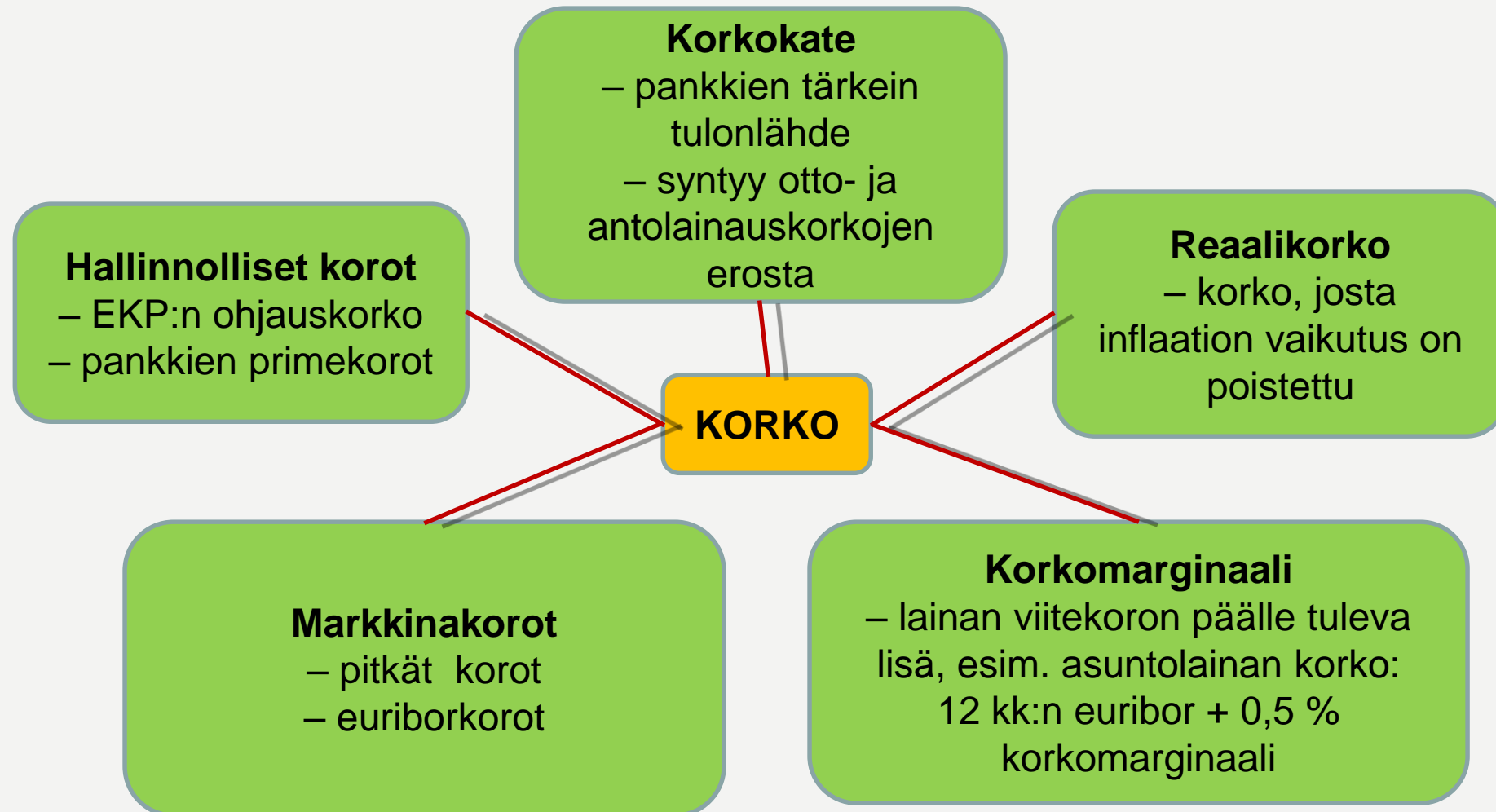
POP Pankki

ÅLANDSBANKEN

omasp

Korko = rahan hinta

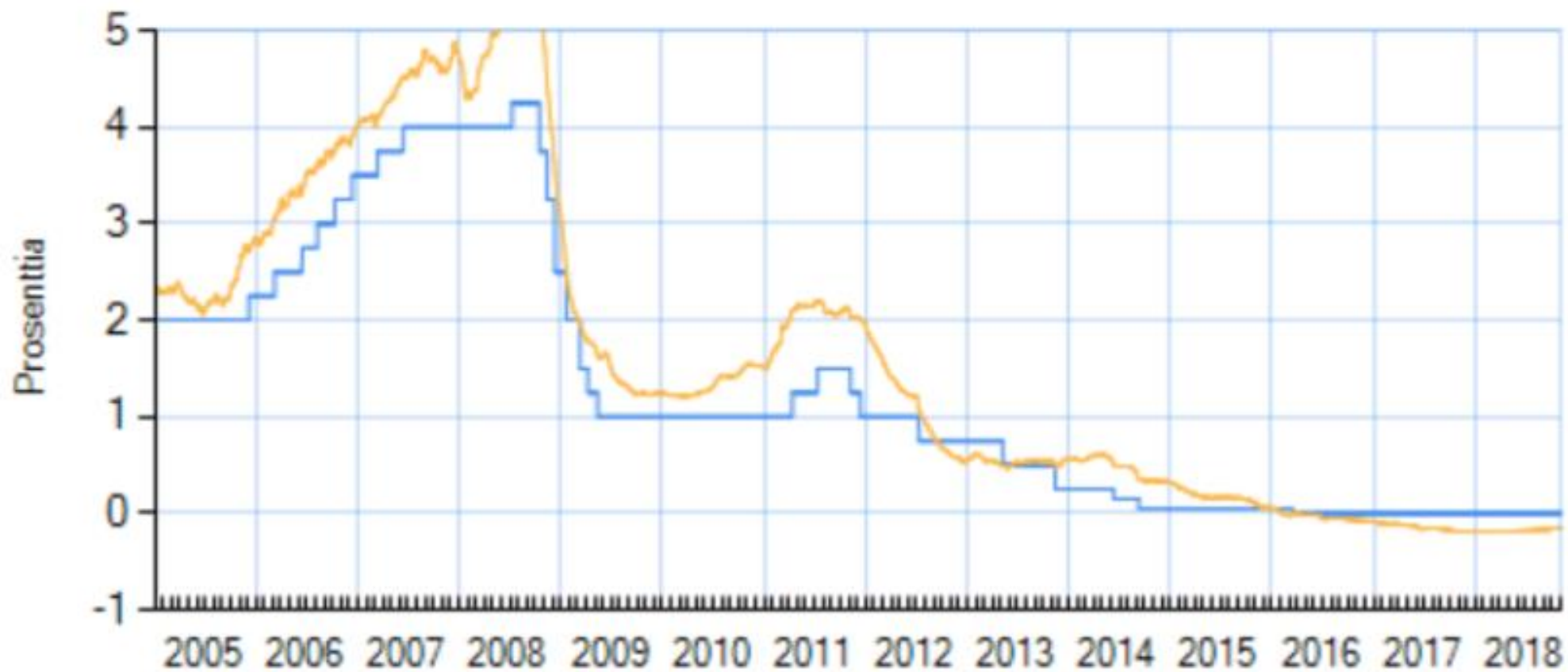

Laina pankista

- Edellytykset lainan saannille
  - Säännölliset tulot
  - Selvitys omista tuloista ja menoista
  - Luottotiedot kunnossa
  - Vakuudet
    - Pantti (Esim. osakkeita tai talo, jotka pankki voi myydä, ellei asiakas pysty maksamaan lainaa takaisin)
    - Takaaja (huolehtii lainasta, kuten omasta, ellei lainanottaja pysty siitä huolehtimaan)
- Pankkien tavoitteena saada toiminnastaan voittoa → asiakkailta peritään korkoja
- Kokonaiskorko = viitekorko (euribor tai prime) + marginaali + toimitusmaksut
- Lainan maksaminen = pääoman lyhentäminen + korko
- Pankkeja kilpailuttamalla voit saada halvempaa lainaa!

— Eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden minimitarjouskorko (1)
— 12 kuukauden euribor

Lähteet: Euroopan keskuspankki ja Reuters

(1) EKP:n ohjauskorko

© Suomen Pankki

10.11.2018

9. RAHOITUS ON TALOUDEN VERENKIERTO

- **Mistä pankki tekee voittonsa?**
  - korkokate
  - sijoitustoiminta, rahastosäästämisen palkkiot, yrityskauppojen järjestäminen, asiakkaiden varallisuuden hoito
  - palvelumaksut
- **Pankkitoimintaa säädellään**
  - luvanvaraisuus vakavaraisuuden tarkistamiseksi
  - valvontaa riskien takia: selviääkö pankki luottotappioista vaikeina aikoina?
  - talletussuoja 100 000 euroa pankin konkurssin varalta

9. RAHOITUS ON TALOUDEN VERENKIERTO

- **Valtioiden ja kuntien rahoitus**
  - **obligatiot** eli valtioiden velkakirjat
  - korko sitä alhaisempi, mitä parempi takaisinmaksukyky
  - valtio saa markkinoilta rahaa yrityksiä halvemmalla (useimmiten)
  - kunnat hankkivat rahoitusta Kuntarahoituksen kautta
- **Valtioiden velkaantuminen**
  - Taustalla rahoitusmarkkinoilla alkuun pannut vaikeudet, verorahoilla paikkaaminen.
  - Valtio ei ole kuin kotitalous – sen ei tarvitse maksaa velkojaan kokonaan, voi ottaa aina uutta lainaa.
  - Jos talous kasvaa nopeammin kuin velanhoidokustannukset, velkaantuminen ok.
  - Valtionlainat ovat sijoittajille turvallisena pidetty vaihtoehto.
  - Luottoluokitus vaikuttaa valtion lainan korkoon.
- **Osakemarkkinat kertovat talouden tilasta**
  - Pörssikurssit nousevat, kun positiivisia signaaleja alkaa näkyä.
  - Yrityksen markkinahinta muodostuu osakemarkkinoilla.
  - Pörssi on osakkeiden säännelty markkinapaikka.

10. SÄÄSTÄMINEN JA SJOITTAMINEN

10. SÄÄSTÄMINEN JA SJOITTAMINEN

- Sijoitettaessa huomioitava
  - Riskit per valittu sijoitusmuoto ja samoin vahvuudet
  - **Korkoa korolle -ilmiö.**
  - Myyntivoitosta joutuu maksamaan veron.
  - **Hajauttaminen** tärkeää: ajallinen, maantieteellinen, toimialan ja sijoitusmuodon mukaan.
  - **Likviditeetti** – kuinka helposti sijoituksen saa myytyä.
  - Sijoittamiseen liittyvät kulut leikkaavat tuottoa ja *korkoa korolle* -ilmiön tehoa (esim. sijoitusrahastojen palkkiot tai osakkeiden kaupankäyntikulut).
  - **Taloustilanne: milloin kannattaa ostaa** – ongelmaa voi kiertää sijoittamalla pitkän ajan kuluessa kuukausittain
  - **Pitkäjänteisyyden merkitys.**

10. SÄÄSTÄMINEN JA SJOITTAMINEN

- **Osakkeiden hintaan vaikuttavat tekijät**
  - yleisesti: **taloustilanne ja korkotaso**
  - yhtiökohtaisesti: odotukset yhtiön tulevaisuudesta (P/E-arvo ja muut tunnusluvut, tilauskanta, osingot, kilpailijoiden/alan tilanne, henkilökysymykset, osavuosisikatsaukset, huhut – markkinapsykologia)

**IV JULKINEN
TALOUS JA
VEROTUS**

11. MIHIN TARVITAAN JULKISTA TALOUTTA?

- **Julkinen talous**
  - valtion, kuntien, kuntayhtymien ja julkisten sosiaaliturvarahastojen (esim. KELA, eläkevakuutuslaitokset) talous
  - tuottaa palveluita, maksaa suoria tulonsiirtoja, tuottaa infrastruktuuria
  - valtio ja kunnat maksavat palkkoja työntekijöille, hankkivat koneita ja laitteita, ostavat yrityksiltä palveluita
  - valtion **talouspolitiikan väline**
  - kunnat tuottavat palvelut
  - valtio: **valtionosuudet** kunnille, turvallisuus ja tulonsiirrot Kelan kautta
- **Suomessa julkisen talouden koko on suuri**
  - pohjoismainen hyvinvointivaltio, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus, tuloerojen tasaaminen
  - kallis ja vaikea ylläpitää taloudellisesti vaikeina aikoina

11. MIHIN TARVITAAN JULKISTA TALOUTTA?

- **Valtion tulot ja menot + Kela**
  - ylijäämäinen ja alijäämäinen budjetti + lisäbudjetit
  - valtaosa tuloista veroista, ALV suurin
  - menot valtionosuuksiin, työntekijöiden palkkoihin, velkojen korkoihin ja investoinnit infraan
  - Kela ja muut sosiaaliturvarahastot: tulot suoraan maksuina työntekijöiltä ja työnantajilta sekä valtiolta (eläkkeet)
- **Kuntien tulot ja menot**
  - **suurin osa tuloista veroista**
    - kunnallisvero vaihtelee kunnan taloustilanteen mukaan
    - kiinteistövero
    - yhteisövero yrityksiltä
  - valtionosuudet
  - menot palveluihin: lakisääteiset ja vapaaehtoiset
  - eniten menee: sosiaali- ja terveystalot
  - tulevaisuudessa sote-uudistus nostaa ne pois kuntien harteilta?

11. MIHIN TARVITAAN JULKISTA TALOUTTA?

- **Kuntien mahdollisuudet parantaa talouttaan**
  - velanotto
  - ulkoistaminen
  - palveluiden tason heikentäminen
  - tuotannon tehostaminen: leikkaaminen ja säästäminen, lomautukset ja irtisanomiset
  - kunnallisveron nosto
  - palvelumaksujen korotukset
  - kuntaliitokset
  - kuntayhtymät
- **Mistä julkisen talouden vaikeudet johtuvat?**
  - kestävyysvaje
  - huoltosuhteen heikkeneminen
  - taloustilanne ja siihen liittyvä kasvava työttömyys
  - yhteiskunnan rakennemuutos

12. VEROTUS SUOMESSA

- **VERO** = julkiselle vallalle maksettava, lakiin perustuva maksu, johon ei liity välitöntä vastasuoritusta
- **Verojen tehtävät**
  - valtion ja kuntien tehtävien hoito
  - tuloerojen kaventaminen
  - talouspolitiikan väline
  - kulutukseen vaikuttaminen (esim. häittäverot, ympäristöverot)
- **Hyvän verojärjestelmän piirteet**
  - selkeä, yksinkertainen, ymmärrettävä
  - oikeudenmukainen ja mahdollisimman monesta siedettävä
  - tuottaa kunnille ja valtiolle riittävästi tuloja
- **Erilaiset verot**
  - **suhteelliset** eli ”tasaverot”
  - **progressiiviset** – veroprosentti kasvaa, kun tulot kasvavat
  - **välittömät verot – peritään tuloista ja varallisuudesta** (esim. kunnallisvero, tulovero, perintövero, pääomaverot)
  - **välilliset verot – sisältyvät hyödykkeiden hintoihin** (esim. ALV, valmisteverot)

12. VEROTUS SUOMESSA

- **Pitäisikö veroja korottaa?**

- Puolesta: vasemmistopuolueet
  - hyvinvointipalveluiden rahoitus
  - oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo
- Vastaan: oikeisto ja yrittäjät
  - karsii taloudellista toimeliaisuutta à verotulot vähenevät
  - kannustavuus

- **Pitäisikö veroja laskea?**

- kokonaisveroaste – korkea?
- verokiila
- kannustinloukkujen purkaminen
- kansainvälinen kilpailukyky
- korkea verotus työllistämisen este
- valtiolle enemmän tuottoja, kun ihmiset tekevät enemmän töitä
- veropakolaisuus ja veroparatiisit

**V TALOUS EI
KASVA
TASAISESTI**

V. TALOUS EI KASVA TASAISESTI

- Kokonaisuuden kappaleet
  - 13. Hyvinvoinnin mittaaminen ja jakautuminen
  - 14. Taloudessa suhdanteet vaihtelevat
  - 15. Työttömyys ja inflaatio talouden häiriötekijöinä
  - 16. Elvytystä vai vyönkiristystä
- Kansantalouden häiriöt
  - Suhdannevaihtelut
  - Työttömyys
  - Inflaatio
  - Vaihtotaseen alijäämäisyys

13. HYVINVOINNIN MITTAAMINEN JA JAKAANTUMINEN

BKT/asukas (USD) 2018	
Norja	81 807
rlandi	78 806
USA	62 641
Iso-Britannia	42 491
Ruotsi	54 112
Saksa	48 196
Suomi	49 648
Tansania	1 051
Viro	22 928
Kreikka	20 324

Lähde: World Bank

- **Bruttokansantuote**

= maan rajojen sisällä yhden vuoden aikana tuotettujen tavaroiden ja palveluiden määrä rahassa mitattuna

= talouskasvun mittari

- mukana: lopputuotteet, julkiset palvelut, harmaa talous arviona
- mukana ei ole: rikollinen tuotanto, opiskelu, kotitaloustyöt, välituotteet

- **BKT on huono hyvinvoinnin mittari**

- hintojen nousu ei vielä kerro talouskasvusta
- BKT per asukas käytetty hyvinvointimittarina
- valuuttakurssivääritymä
- kotitaloustyöt ja kehitysmaat
- kansallisvarallisuus ei lähtötaso
- ostovoima eli maan hintataso
- hyvä ja huono tuotanto yhdessä
- ei kerro tulojen jakautumisesta maan sisällä

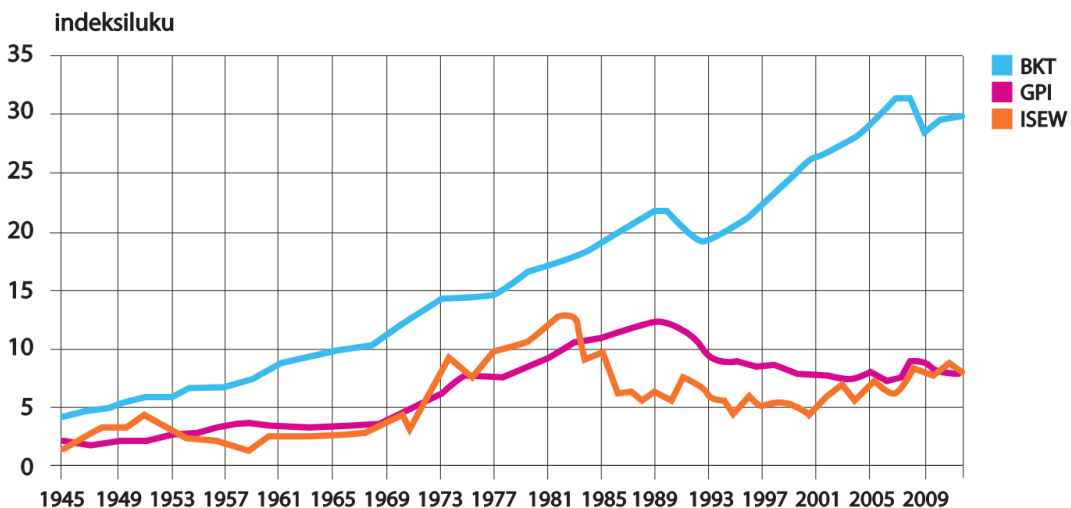

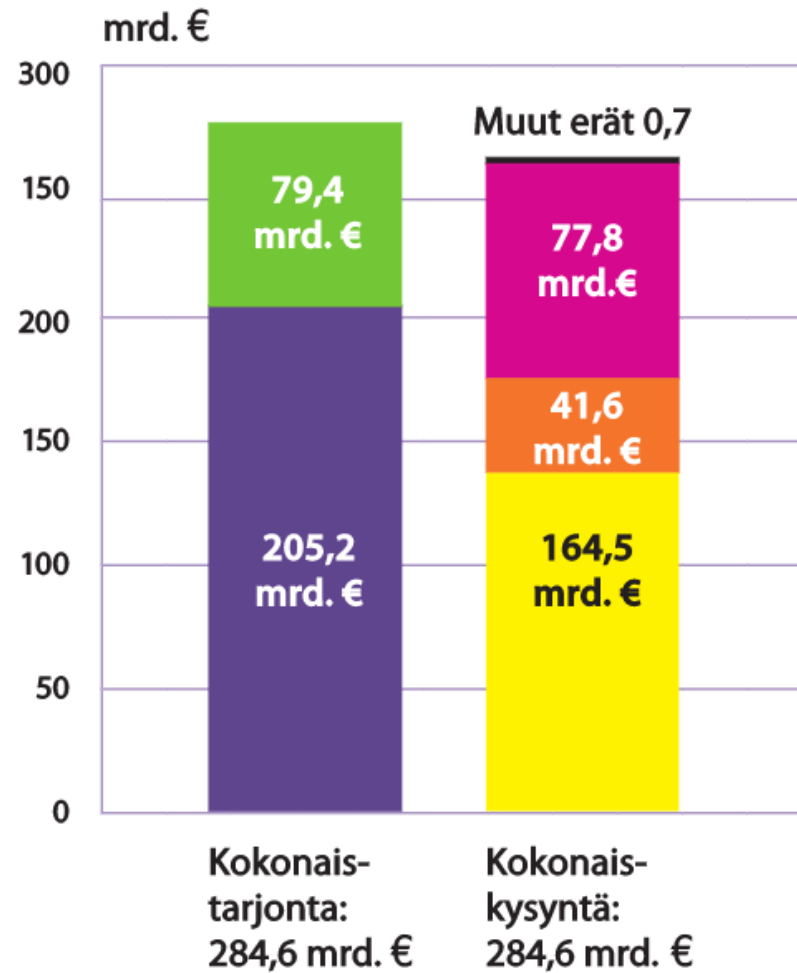
13. HYVINVOINNIN MITTAAMINEN JA JAKAANTUMINEN

- **Uudet hyvinvoinnin mittarit**
  - HDI – Human Development Index (koulutustaso ja eliniän pituus)
  - GPI – Genuine Progress Indicator (tulojako, talouskasvun kestävyys, rikollisuus, ympäristö)
  - ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare (huomioi koulutuksen, julkiset palvelut, ympäristö ja uusiutumattomien käyttö jne.)
- **Tulojako suomalaisten kesken**
  - funktionaalinen tulonjako: tulojen jakautuminen työn ja pääoman välillä
  - Gini-kerroin ja desiilit: tulonjako kotitalouksien välillä
- **Miksi toiset kotitaloudet ovat vauraampia kuin toiset?**
  - palkkojen erot
  - pääoma ja siitä saatavat tulot
  - perinnöt
  - työttömyys ja sairaudet
  - yksinhuoltajuus
  - sukupuoli ja ikä
  - maantieteellinen sijainti

Suomen BKT-, GPI- ja ISEW -indikaattorin kehitys 1945–2012

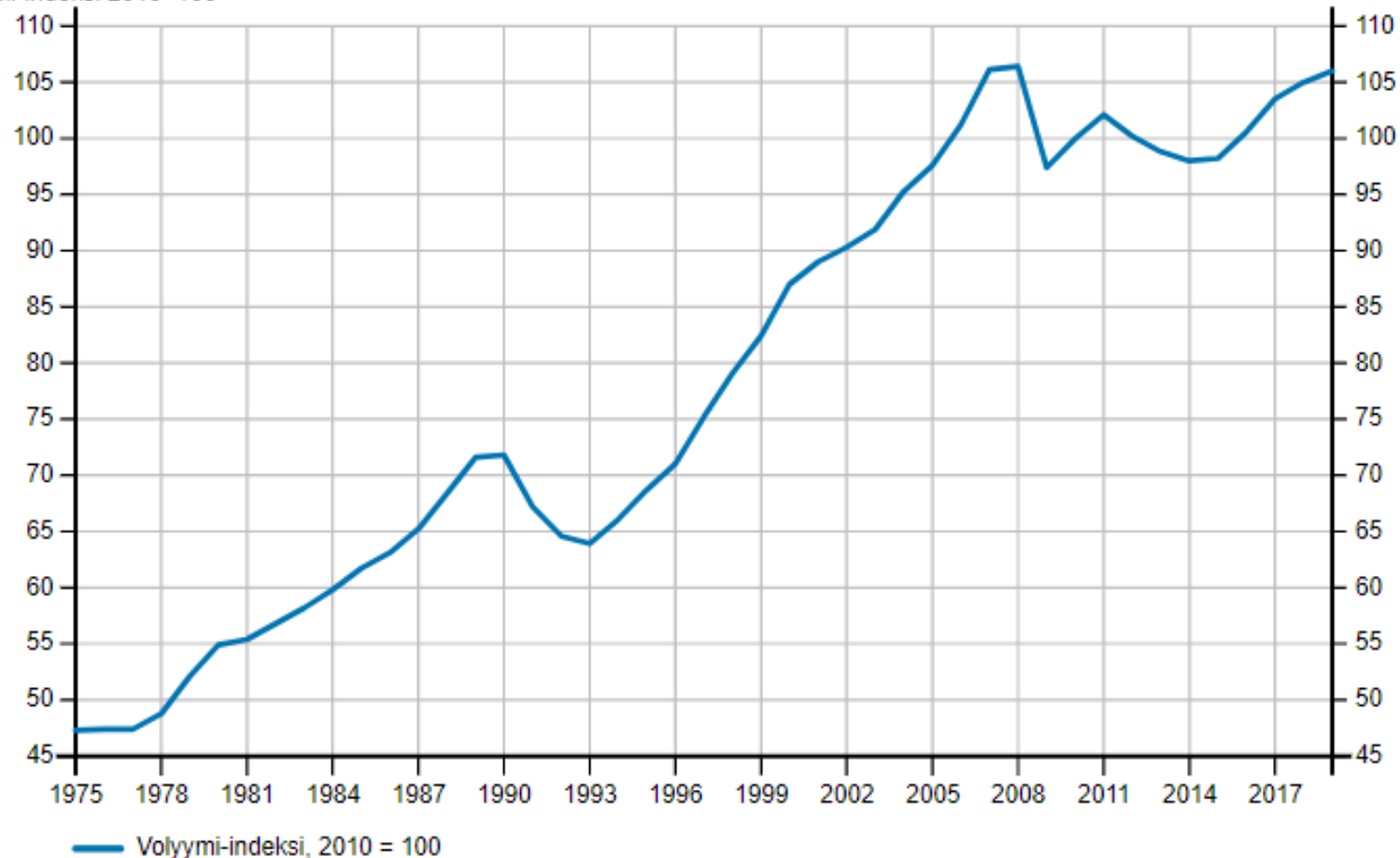

Suomen huoltotase 2014

Bruttokansantuote asukasta kohti 1975-2019*

olyymi-indeksi 2010=100

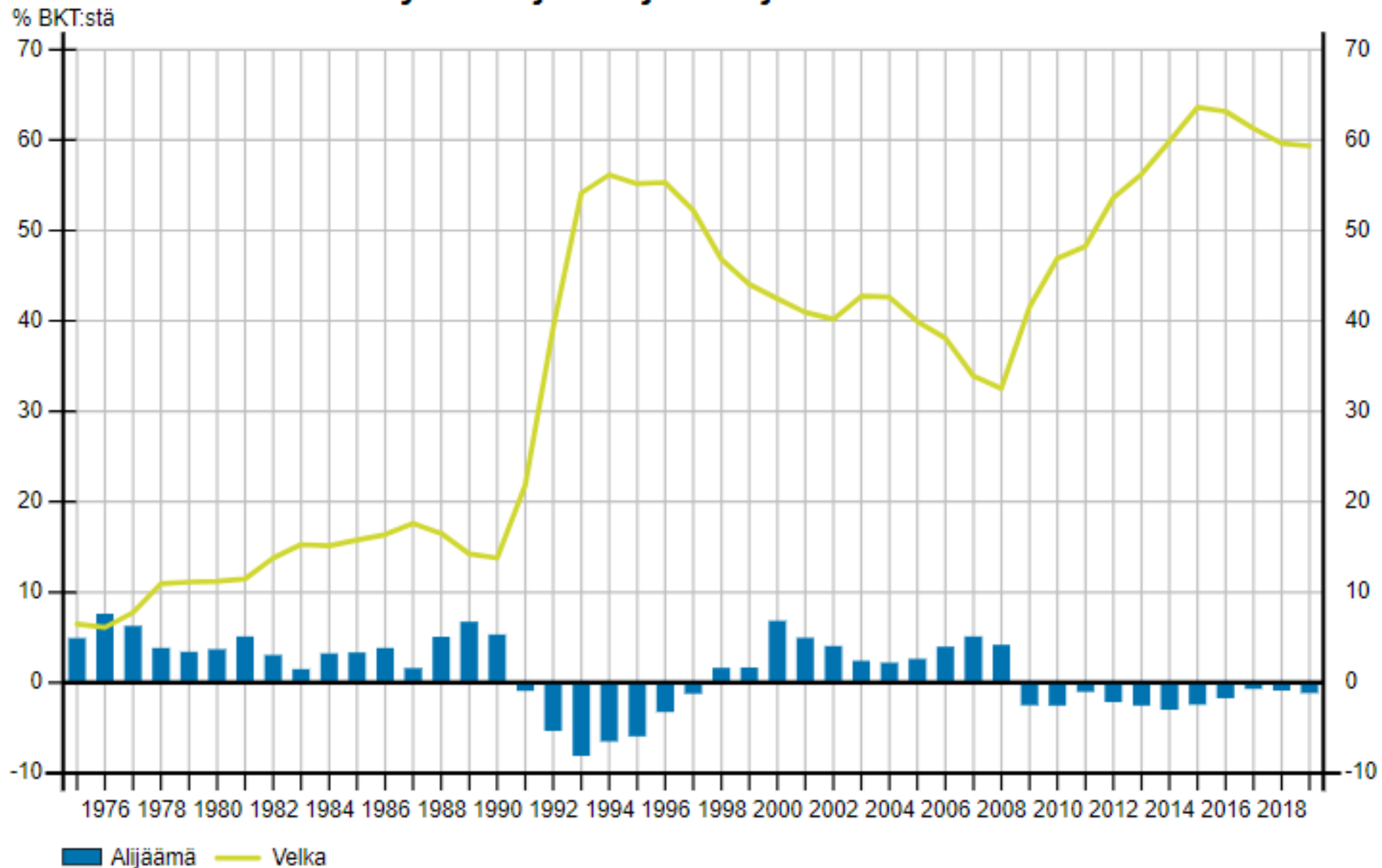
Tilastokesku:

Bruttokansantuote kasvoi 1,0 prosenttia vuonna 2019

Bruttokansantuotteen volyyymi kasvoi 1,0 prosenttia vuonna 2019

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan. Vuoden 2018 kasvu tarkentui 1,6 prosenttiin ja sen toimialoitteiset tiedot julkaistiin nyt tarkalla toimialatasolla.

Julkisyhteisöjen alijäämä ja velka 1975-2019

14. TALOUDESSA SUHDANTEET VAIHTTELEVAT

- **Suhdannevaihtelut ovat talouden kasvuvauhdin vaihteluita**

- mittari: **BKT**
- Talous ei kasva tasaisesti.
- Suhdannevaiheet:
  - noususuhdanne
  - korkeasuhdanne
  - suhdannehuippu
  - laskusuhdanne
  - matalasuhdanne
  - taantuma ja lama
- lisäksi kausivaihtelut

- **Vakavat talouskehityksen häiriöt eli kriisit**

- 1860-luku – nälkävuodet
- 1918 sisällissota
- 1930-luvun talouslama
- öljykriisi 1970-luvulla
- 1990-luvun lama
- 2008 finanssikriisi
- 2011 eurokriisi
- 2020 koronakriisi

Bruttokansantuotteen volyymin muutos neljänneksittäin 1991Q1-2019Q4
Volyymin muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä

14. TALOUDESSA SUHDANTEET VAIHTTELEVAT

- **Suomen talous kasvaa viennistä**
  - vaihtotase: ylijäämäinen, kun vienti > tuonti
  - **viennin osuus BKT:stä Suomessa n. 40%**
  - vientiyriyten menestys tuottaa kerroinvaikutuksella talouteen enemmän hyötyä kuin absoluuttinen raha, jonka viennistä saadaan
  - kotimarkkinoiden kysyntä ja ostovoima merkitsevät myös
- **Suomen talouden nykyongelmat**
  - Finanssikriisi ja sen vaikutukset: maailmantalouden kasvun hidastuminen, Suomen vientikysynnän lasku, kotitalouksien ja yritysten kulutus laski.
  - Valtio elvytti velkarahalla – julkinen talous vaikeuksiin.
  - Euroopan velkakriisi (eurokriisi) hidasti kasvua euroalueella (Suomen päävientialue).
  - EU:n Venäjä-pakotteet ja viennin "sakkaaminen".
  - Talouden rakenneongelmat: palkkakustannukset, kilpailukyky ja teollisuuden rakennemuutos.
  - KORONAKRIISI 2020 → Kuinka paljon lisää velkaa? Konkursseja?

Suhdannevaihtelut

Nousukausi

- vientikysyntä kasvaa
- työttömyys vähenee
- kulutuskysyntä kasvaa
- investoinnit lisääntyvät

Ylikuumentuminen
hinnat nousevat liikaa
→ inflaatio

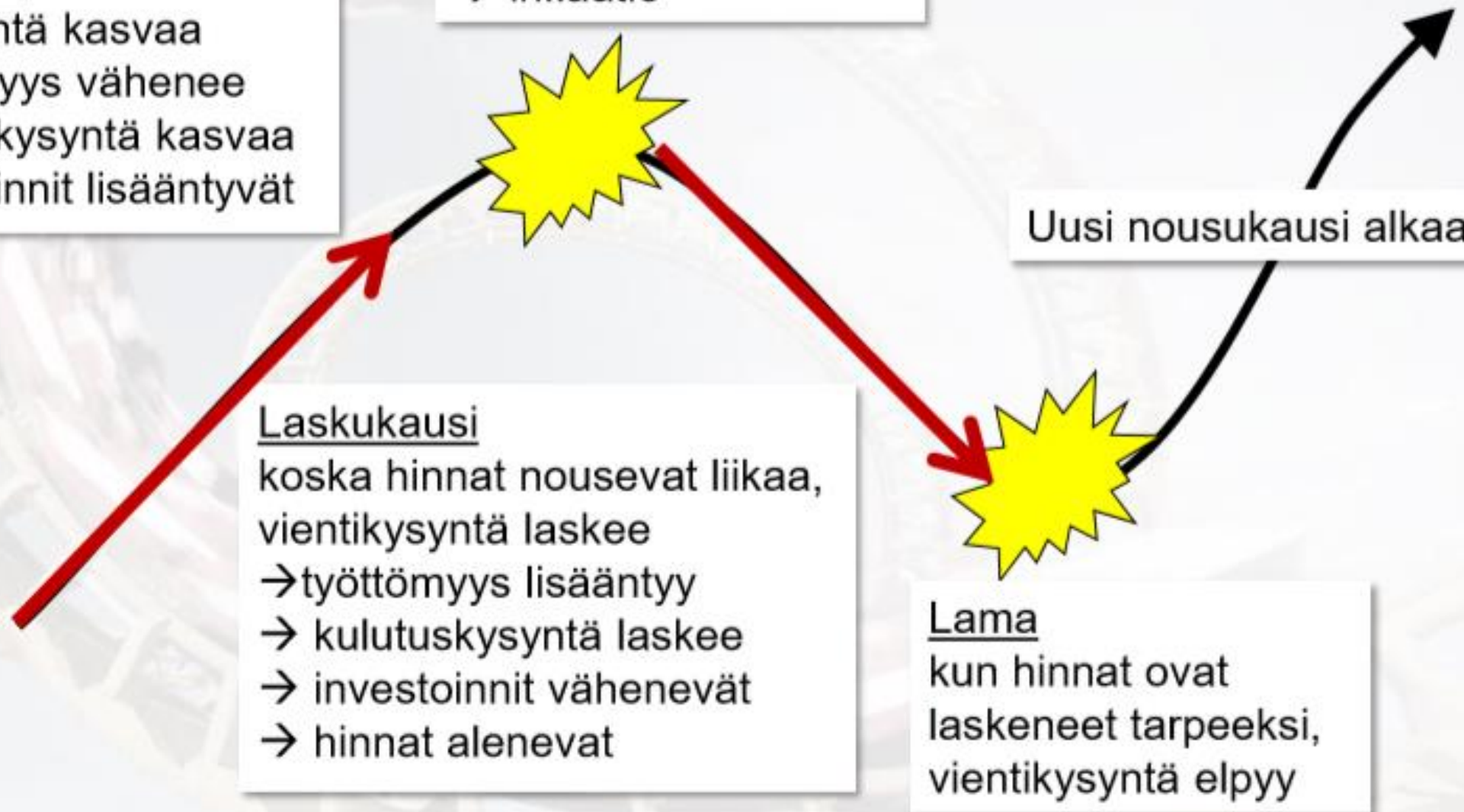
Laskukausi

- koska hinnat nousevat liikaa, vientikysyntä laskee
- työttömyys lisääntyy
- kulutuskysyntä laskee
- investoinnit vähenevät
- hinnat alenevat

Lama

kun hinnat ovat laskeneet tarpeeksi, vientikysyntä elpyy

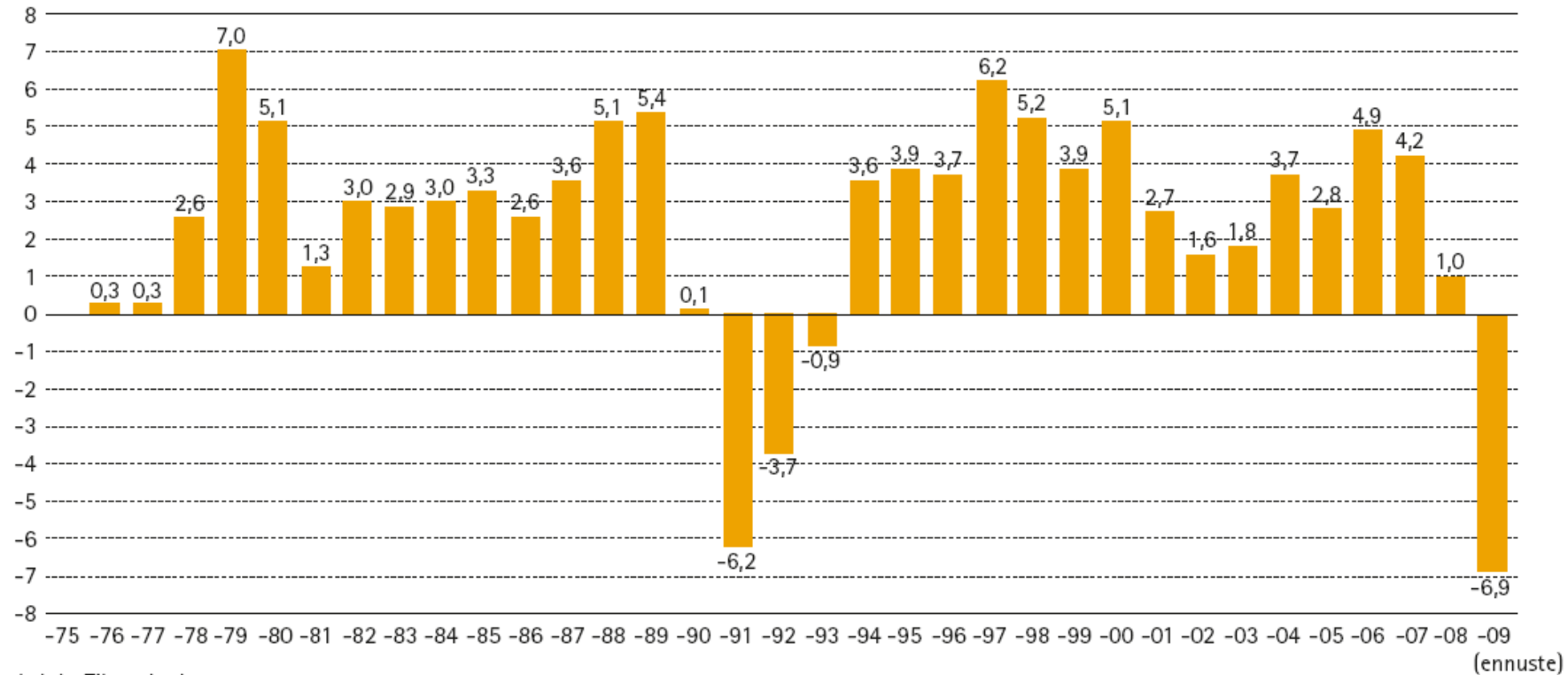
Uusi nousukausi alkaa

ESIMERKKI 2: HEIKKENEKÖ VAI LASKEEKO JOKIN?

BKT:N KEHITYS SUOMESSA 1975–2009

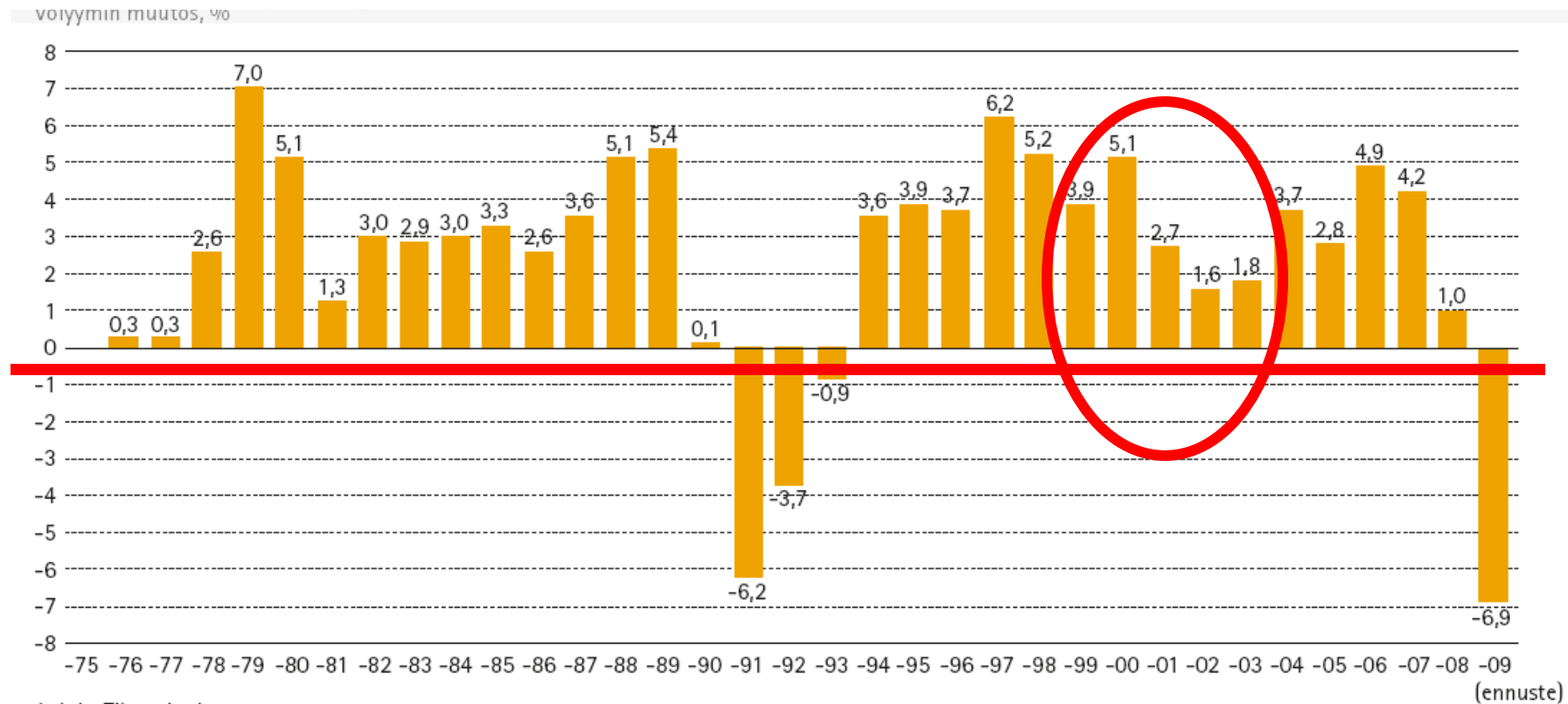
Volyymin muutos, %

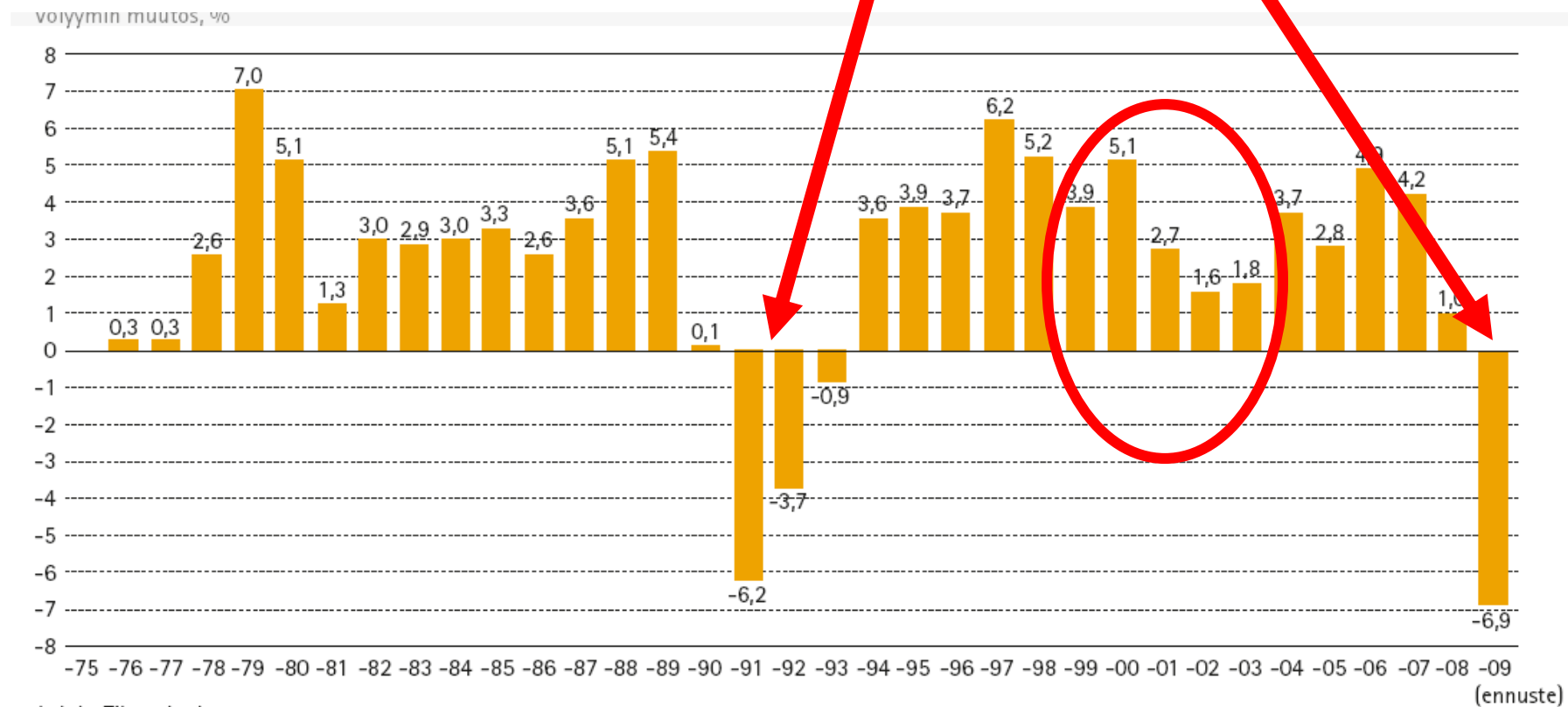
Lähde: Tilastokeskus

Suomen bkt:n kasvu heikkenee vuosina 2001–2002, mutta kokonaistuotanto silti kasvaa, tosin ei yhtä paljon kuin vuonna 1999.

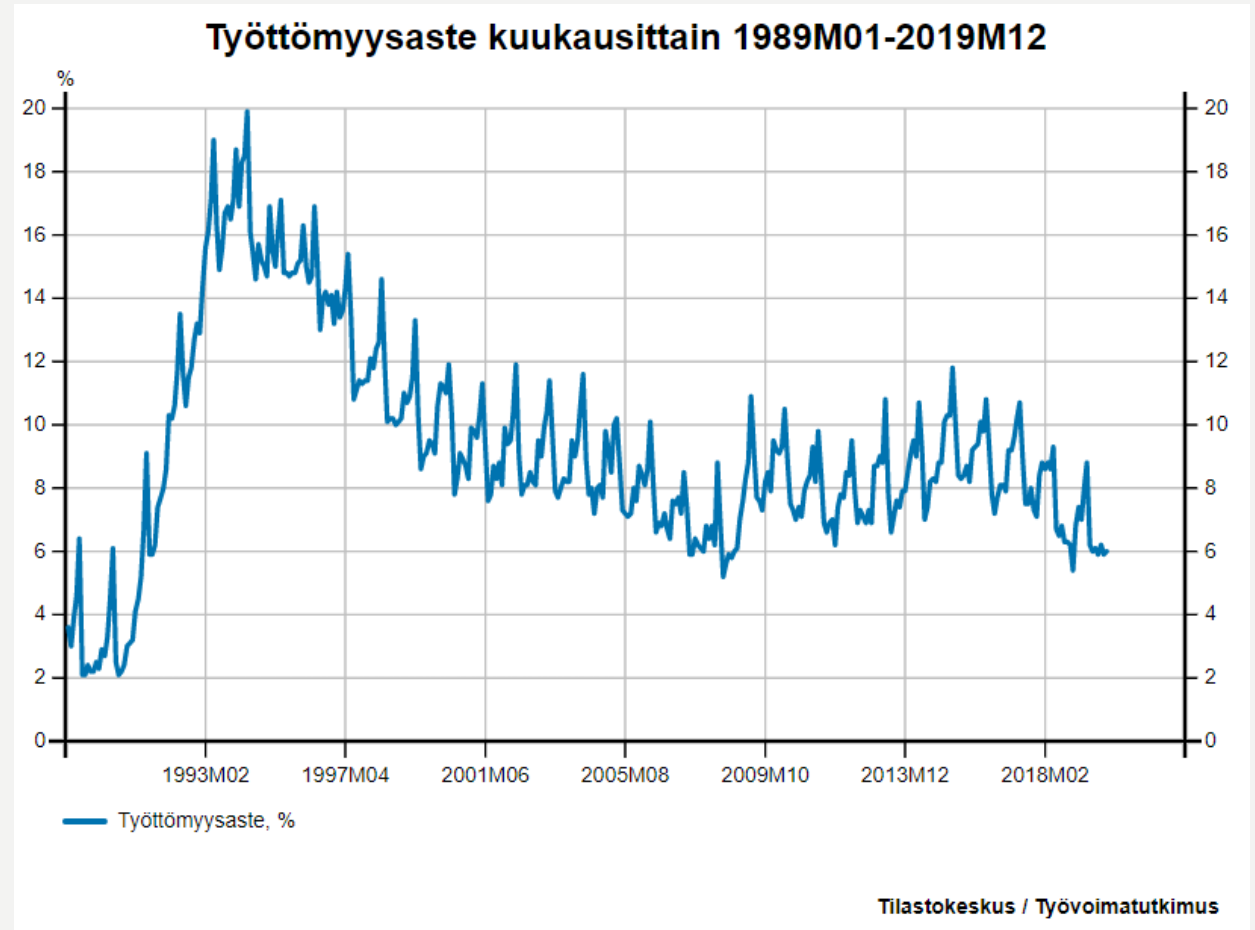

On siis virheellistä sanoa, että bkt laskee vuonna 2001. Bkt laskee vuosina 1991–93 ja 2009.

15. TYÖTTÖMYYS JA INFLAATIO TALOUDEN HÄIRIÖTEKIJÖINÄ

- **Työttömyys kansantalouden ongelmana**
  - yhteiskunnan voimavarojen haaskaus
  - julkisen talouden menot kasvavat
  - verotulot laskevat samaan aikaan
- **Työttömyyden lajit**
  - suhdannetyöttömyys
  - rakennetyöttömyys
  - kitkатыöttömyys
  - kausityöttömyys
  - nuorisotyöttömyys
  - pitkäaikaistyöttömyys
  - luonnollinen työttömyys?

15. TYÖTTÖMYYS JA INFLAATIO TALOUDEN HÄIRIÖTEKIJÖINÄ

- **Työvoimapula ja työttömyys**
  - kohtaanto-ongelma
  - Osan työttömien osaaminen ei vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia.
  - pulaa samaan aikaan erikoisosajista kasvualoilla
  - rakennetyöttömyys liittyy tähän
  - ratkaisuna: kannustinloukkujen purku, uudelleen kouluttaminen, perustulo?
- **Inflaatio**
  - yleisen hintatason nousu
  - mitataan kuluttajahintaindeksillä (hintakori)
  - kysyntäinflaatio: tavaroiden ja palveluiden kysyntä ylittää tarjonnan
  - kustannusinflaatio: tuotantokustannukset (palkat, raaka-aineet) nousevat
  - odotusinflaatio: hintojen odotetaan nousevan
  - stagflaatio = inflaatio ja taantuma/työttömyys samaan aikaan

15. TYÖTTÖMYYS JA INFLAATIO TALOUDEN HÄIRIÖTEKIJÖINÄ

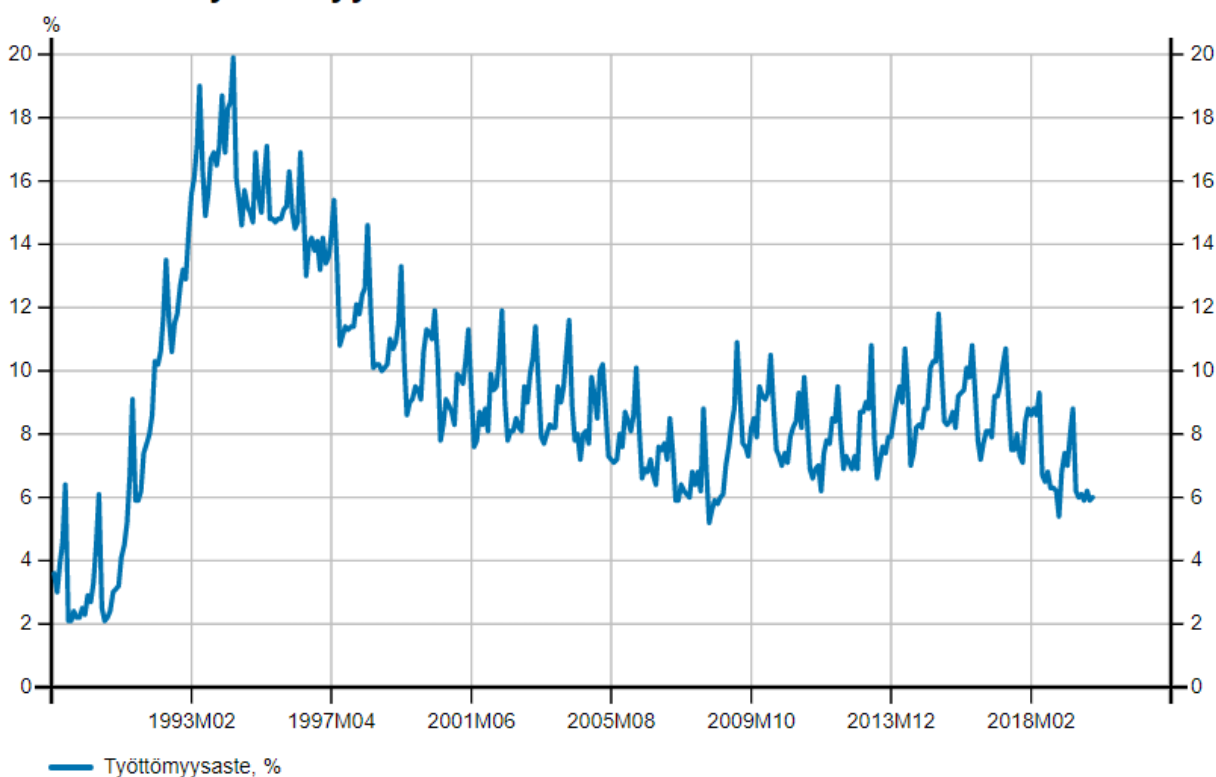
- **Inflaation vaikutukset**

- taloudellinen toimeliaisuus vähenee
- hintojen- ja palkkojen nostopaineet
- yritysten kilpailukyky heikkenee
- vähäosaisten tilanne vaikeutuu – tuet eivät nouse yhtä paljon
- paljon velkaa omaavat hyötyvät, jos korot nousevat inflaatiota hitaammin
- varallisuuden arvo kasvaa (hintojen ja palkkojen nousu, korkotulot)

- **Deflaatio**

- inflaation vastakohta
- yleisen hintatason lasku
- kierre, jos ihmiset ja yritykset odottavat hintojen laskevan entisestään
- kannustaa säästämään
- liikkeessä olevan rahan määrä vähenee
- kokonaiskysyntä laskee
- talouskasvu heikkenee
- vaikea taltuttaa

Työttömyysaste kuukausittain 1989M01-2019M12

Tilastokeskus / Työvoimatutkimus

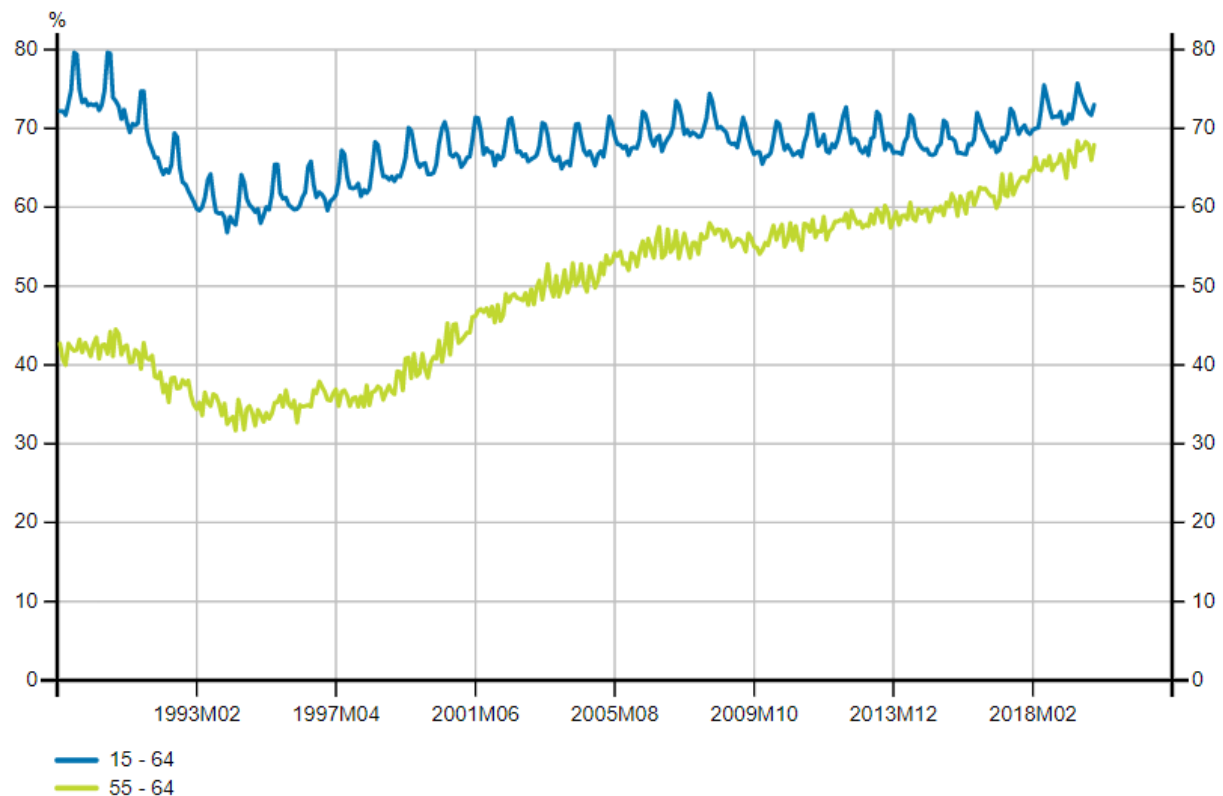
Työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus saman ikäisestä työvoimasta.

Virallinen työttömyysaste lasketaan 15-74-vuotiaiden työttömien prosenttiosuutena saman ikäisestä työvoimasta.

Työtön on henkilö, joka tutkimusviikolla on työtä vailla, on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisen neljän viikon aikana palkansaajana tai yrittäjänä ja voisi vastaanottaa työtä kahden viikon kuluessa. Myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa sovitun työn alkamista kolmen kuukauden kuluessa, luetaan työttömäksi, jos hän voisi aloittaa työn kahden viikon sisällä. Työttömäksi luetaan myös työpaikastaan toistaiseksi lomautettu, joka täyttää em. työnhaku- ja työnvastaanottokriteerit.

Työvoimaan kuuluvat kaikki ne 15-74 -vuotiaat henkilöt, jotka tutkimusviikolla olivat työllisiä tai työttömiä.

Työllisyysaste kuukausittain 1989M01-2019M12

Tilastokeskus / Työvoimatutkimus

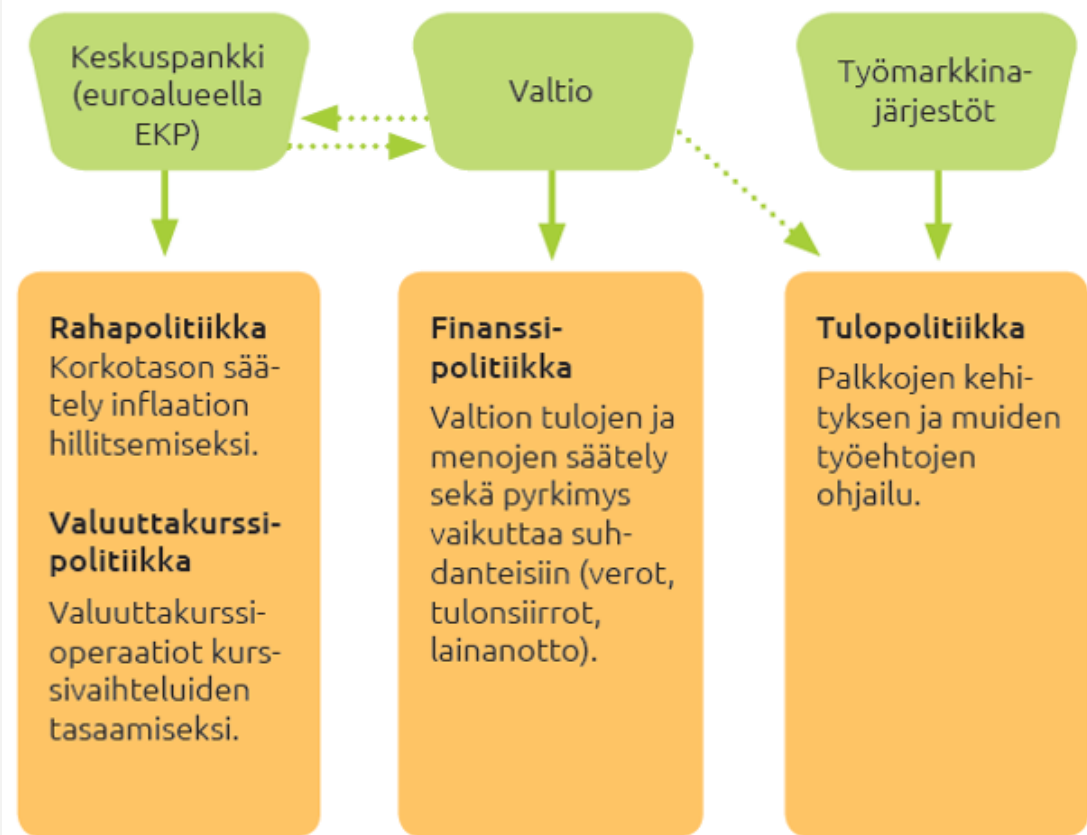
Työllisyysaste on työllisten prosenttiosuus väestöstä. Virallinen työllisyysaste lasketaan 15-64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä.

Työllinen on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaisetua vastaan tai voittoa saadakseen, tai on ollut tilapäisesti poissa työstä. Tutkimusviikolla työstä pois ollut henkilö lasketaan työlliseksi, jos poissaolon syy on äitiys- tai isyysvapaa tai oma sairaus tai jos poissaolo on kestänyt alle 3 kuukautta. Työlliset voivat olla palkansaajia, yrittäjiä tai samassa kotitaloudessa asuvan perheenjäsenen yrityksessä palkatta työskenteleviä.

16. ELVYTYSTÄ VAI VYÖNKIRISTYSTÄ

- Talouspolitiikan tavoitteet:
  - vakaa talouskasvu
  - matala inflaatio
  - taloustilanteeseen sopiva korkotaso
  - palkkojen kilpailukykyyn sopiva kehitys
  - korkea työllisyysaste (matala työttömyysaste).

Talouspolitiikan osa-alueet ja toimijat

16. ELVYTYSTÄ VAI VYÖNKIRISTYSTÄ

- **Finanssipolitiikka on valtion talouspolitiikkaa (hallitus, eduskunta, kunnat)**
  - välineenä valtion **budjetti** – tulot ja menot
  - Ajatuksena, että nousukaudella julkisten menojen leikkaus, verojen korotus ja velkaantumisen hillintä
  - Laskukaudella kannattaisi toimia päinvastoin eli elvyttää kuluttamalla nousukaudella kerättyä puskuria (julkiset investoinnit, velanotto).
  - **Käytännössä näin ei ole toimittu.**
  - Oikeisto painottaa säästöjä ja kululeikkauksia suhdanteesta riippumatta, vasemmisto elvyttämistä ml. velkaraha.
- **Talouspolitiikan pääsuuntaukset**
  - **keynesiläisyys** = suhdannepolitiikka finanssipolitiikan keinoin – nousukaudella kiristys ja laskukaudella elvytys, työttömyyden torjuminen keskiössä
  - **monetarismi** = talouspolitiikkaa tulee tehdä rahapolitiikalla eli keskuspankin toimesta korkoja nostaen ja laskien, vapaa kilpailu ja inflaation hillitseminen keskiössä

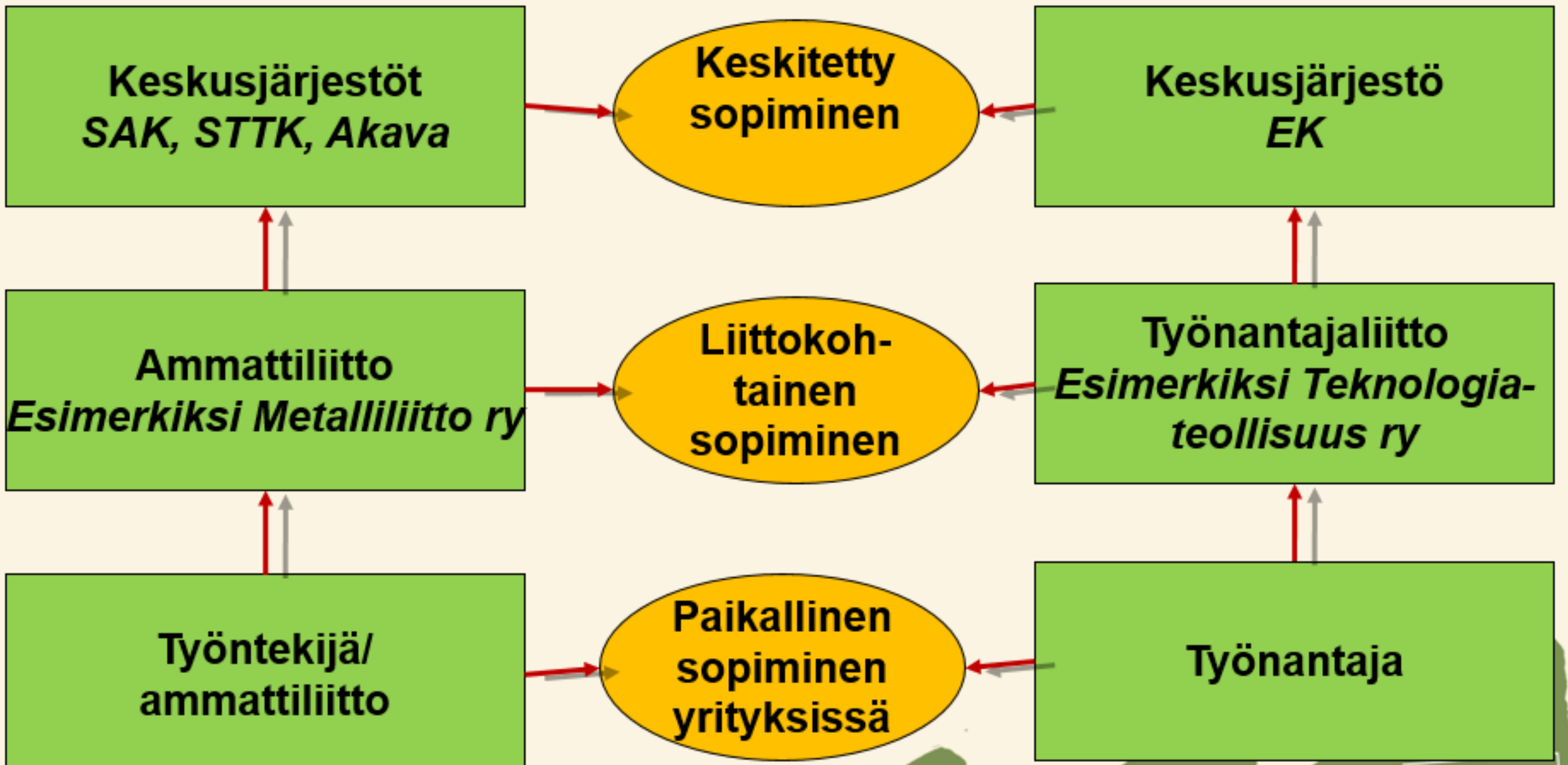
16. ELVYTYSTÄ VAI VYÖNKIRISTYSTÄ

• Rahapolitiikasta vastaa EKP

- EKP:n vastuulla hintavakaus ja inflaation hillintä
- väline: **ohjauskorko**
- finanssikriisin ja eurokriisin myötä **rahapoliittinen elvyttäminen**: halpaa lainaa liikepankeille ja ohjauskorko alas
- vaarana deflaatio, jos euroalueen taloutta ei saada kasvuun

Tulopolitiikalla on pidetty yllä ostovoimaa

- työmarkkinajärjestöt (työnantajien ja työntekijöiden) ja hallitus/valtio = kolmikanta väline: työehtosopimukset, keskitetyt ratkaisut (ennen TUPO:t)
- sovitaan palkoista ja työehdoista
- Jos valtio mukana, pakettiin voi kuulua veronkevennyksiä ja lomaoikeuksien muutoksia.
- Tavoitteena on ollut pitää taloutta vakaana ja ehkäistä lakkoilua.
- Turvata palkansaajien ostovoimaa ja hillitä samaan aikaan inflaatiota.
- Ongelmana liittojen välisillä sopimuskiirroksilla palkkojen liialliset korotukset
  - heikentää kilpailukykyä ja aiheuttaa inflaatiota.
- Lakko merkitsee tappiota sekä työntekijälle (palkan menetys - lakkoavustus) että työnantajalle (myyntitulojen lasku, asiakkuuksien menettäminen).

**VI SUOMEN
TALOUKSEN
TULEVAISUUS**

17. SUOMEN TALOUDEN SUURET RAKENNEMUUTOKSET

- **Kolme rakennemuutosta**
  - Teollistuminen 1850-luvulla.
  - Toisen maailmansodan jälkeen teollisen rakenteen monipuolistuminen.
  - 1990-luvun sähkö- ja elektroniikkateollisuuden nousu.
- **Kohti tulevia muutoksia**
  - metsäteollisuuden merkitys vähentymässä
  - investointihyödykkeitä valmistava metalli- ja koneteollisuus kasvussa
  - kemianteollisuus kasvussa
- **Työn muutoksia**
  - osaamista vaativan työn kasvu
  - cleantech
  - peliala
- **Alueellinen kehitys**
  - Väestö valuu maaseudulta kasvukeskuksiin.
  - Kaupungit vastaavat pääosasta talouskasvua.
  - Elinkeino- ja aluepolitiikalla tasataan alueellisia eroja.

18. TULEVAISUUDEN UHKIA JA MAHDOLLISUUKSIA

- **Suomen tulevaisuus?**
  - Globalisaatio aiheuttaa epävarmuutta.
  - Hyvät edellytykset menestyä tulevaisuudessakin.
  - Monenlaisia haasteita ratkottavana.
- **Väestön ikääntyminen ja talouskasvun tulevaisuus**
  - väestön ikääntymiseen sopeuduttava
    - tuottavuuden kasvu
    - työssäoloajan pidentäminen
    - maahanmuutto
  - eläkeläiset merkittävä kuluttajaryhmä
  - korkea työllisyys tärkeää
  - eläkerahastojen arvon kehitys tärkeää
- kestävyysvajeen korjaaminen
- **Työn tulevaisuus**
  - työttömyys vanha ongelma Suomessa
  - nuorisotyöttömyys 2000-luvun paheneva ilmiö
  - kansantalouden kannalta työvoiman saatavuus tärkeää.
- **Suomen vahvuudet**
  - osaaminen
  - luonnonvarat
  - luonto
  - pohjoinen sijainti, erikoistuminen

NÄKÖKULMIA TILASTOJEN TULKITSEMISEEN

Käytä oikeita käsitteitä

- Ole tarkkana tilaston tulkintaan liittyvissä käsitteissä.
- Väärän käsitteen käyttö antaa väärän kuvan tilastosta.

ESIMERKKI 1: OVATKO MUUTTUJAT ABSOLUUTTISIA VAI SUHTEELLISIA LUKUJA?

Esimerkki 1. Siivousalan tarvikkeita valmistavan yrityksen Moppi Oy:n kokonaistuotanto 2007–2009.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonaistuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonaistuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7
Rätti	3 000	15	4 000	13
Pesuaine	6 000	30	10 000	33
Harja	2 000	10	5 000	17
Suojäkäsine	8 000	40	9 000	30
Yhteensä	20 000	100	30 000	100

Kohdassa ”kpl/vuosi” ilmaistaan yrityksen valmistamat hyödykkeet absoluuttisina lukuina.

Esimerkki 1. Siivousalan tarvikkeita valmistavan yrityksen Moppi Oy:n kokonaistuotanto 2007–2009.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7
Rätti	3 000	15	4 000	13
Pesuaine	6 000	30	10 000	33
Harja	2 000	10	5 000	17
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30
Yhteensä	20 000	100	30 000	100

Kohdassa ”osuus koko tuotannosta (%)” ilmaistaan tietyn hyödykkeen osuus yrityksen kokonaistuotannosta eli luvut ovat suhteellisia

Vaikka hyödykkeiden suhteellinen osuus pienenisi, ei se merkitse, että niiden valmistus absoluuttisesti pienenisi.

Esimerkki 1. Siivousalan tarvikkeita valmistavan yrityksen Moppi Oy:n kokonaistuotanto 2007–2009.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7
Rätti	3 000	15	4 000	13
Pesuaine	6 000	30	10 000	33
Harja	2 000	10	5 000	17
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30
Yhteensä	20 000	100	30 000	100

Esimerkiksi suojakäsineiden osuus yrityksen kokonaistuotannosta pienenee 40 %:sta 30 %:iin, mutta niiden kokonaismäärä silti kasvaa.

Esimerkki 1. Siivousalan tarvikkeita valmistavan yrityksen Moppi Oy:n kokonaistuotanto 2007–2009.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonaistuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonaistuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7
Rätti	3 000	15	4 000	13
Pesuaine	6 000	30	10 000	33
Harja	2 000	10	5 000	17
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30
Yhteensä	20 000	100	30 000	100

Esimerkki 1. Siivousalan tarvikkeita valmistavan yrityksen Moppi Oy:n kokonaistuotanto 2007–2009.

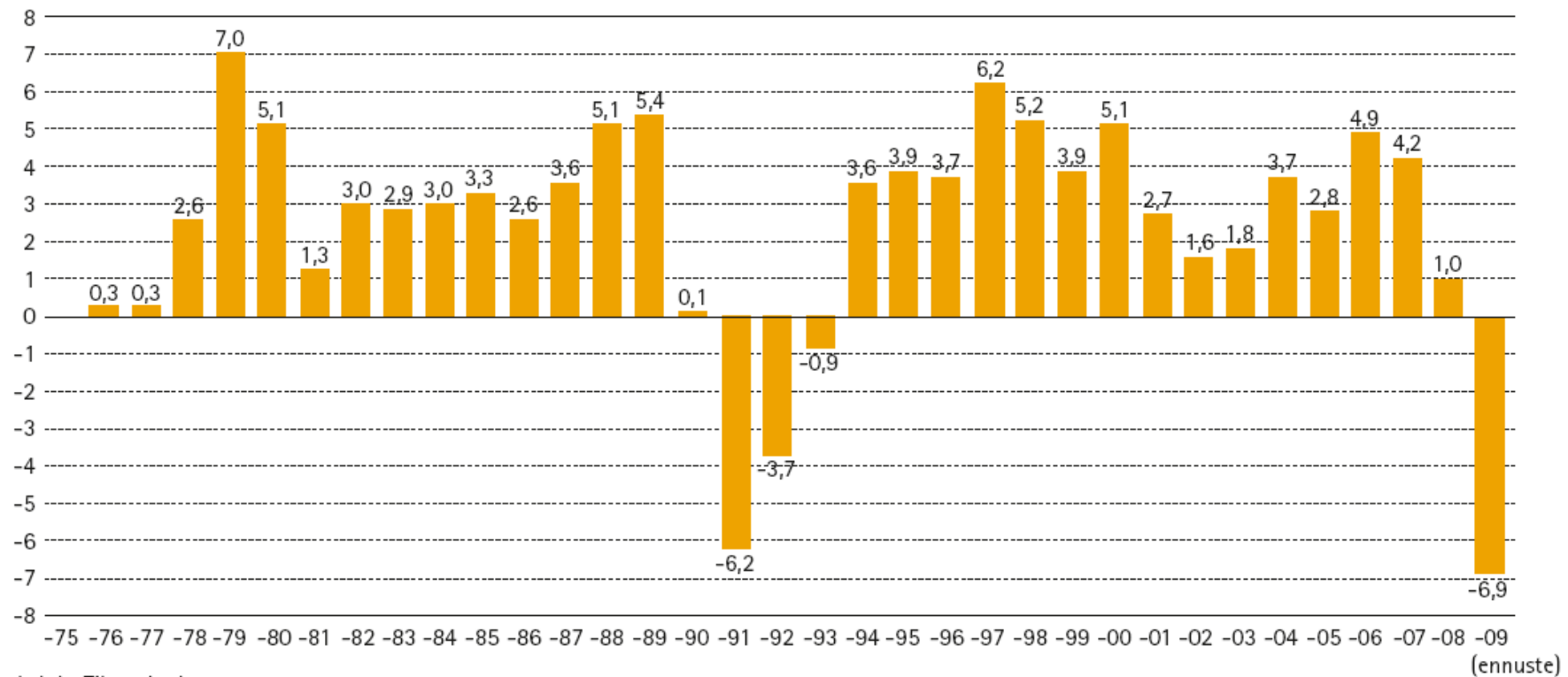
Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7
Rätti	3 000	15	4 000	13
Pesuaine	6 000	30	10 000	33
Harja	2 000	10	5 000	17
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30
Yhteensä	20 000	100	30 000	100

On virheellistä sanoa, että suojakäsineiden tuotanto vähenee. Suojakäsineiden tuotanto kasvaa, mutta muiden hyödykkeiden tuotannon kasvaessa enemmän, suojakäsineiden osuus yrityksen kokonaistuotannosta pienenee.

ESIMERKKI 2: HEIKKENEKÖ VAI LASKEEKO JOKIN?

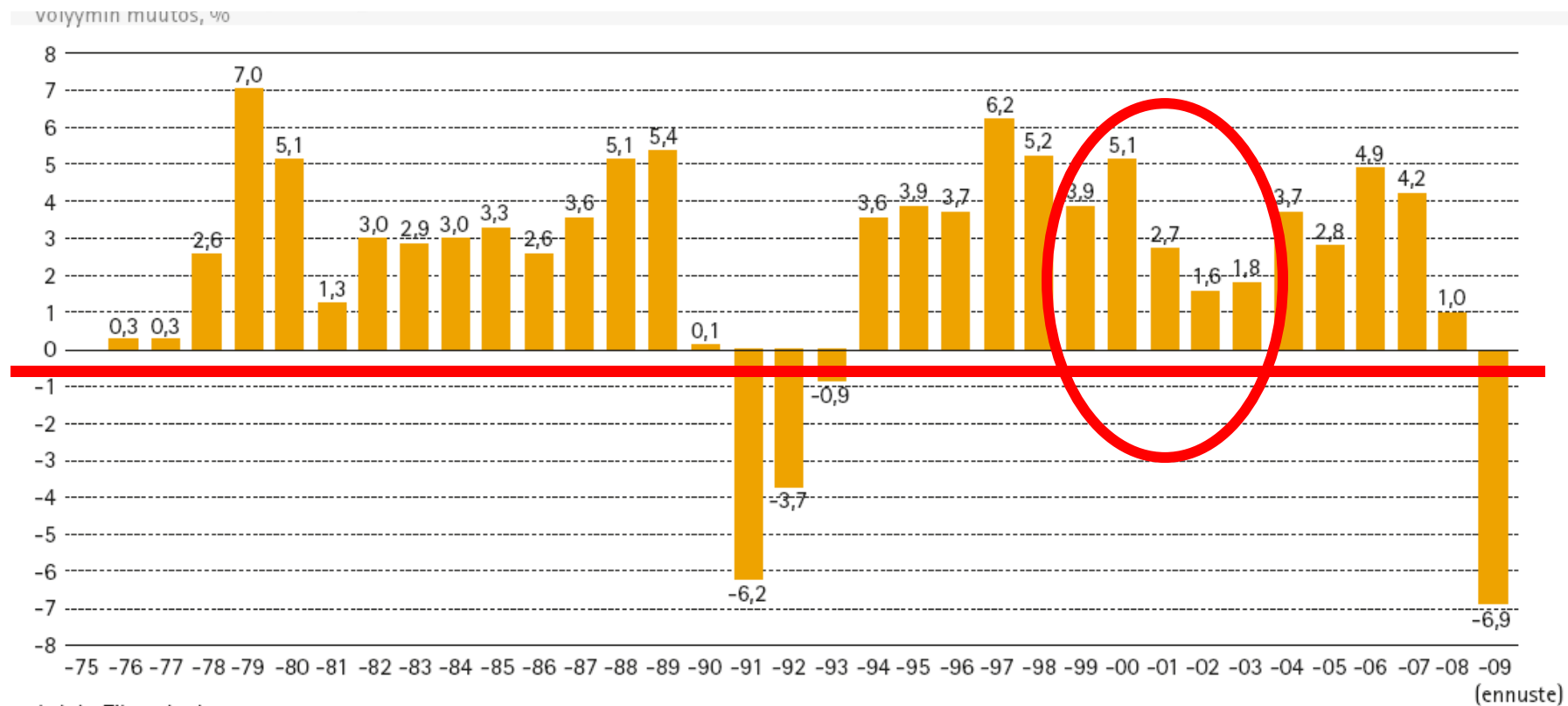
BKT:N KEHITYS SUOMESSA 1975–2009

Volymin muutos, %

Lähde: Tilastokeskus

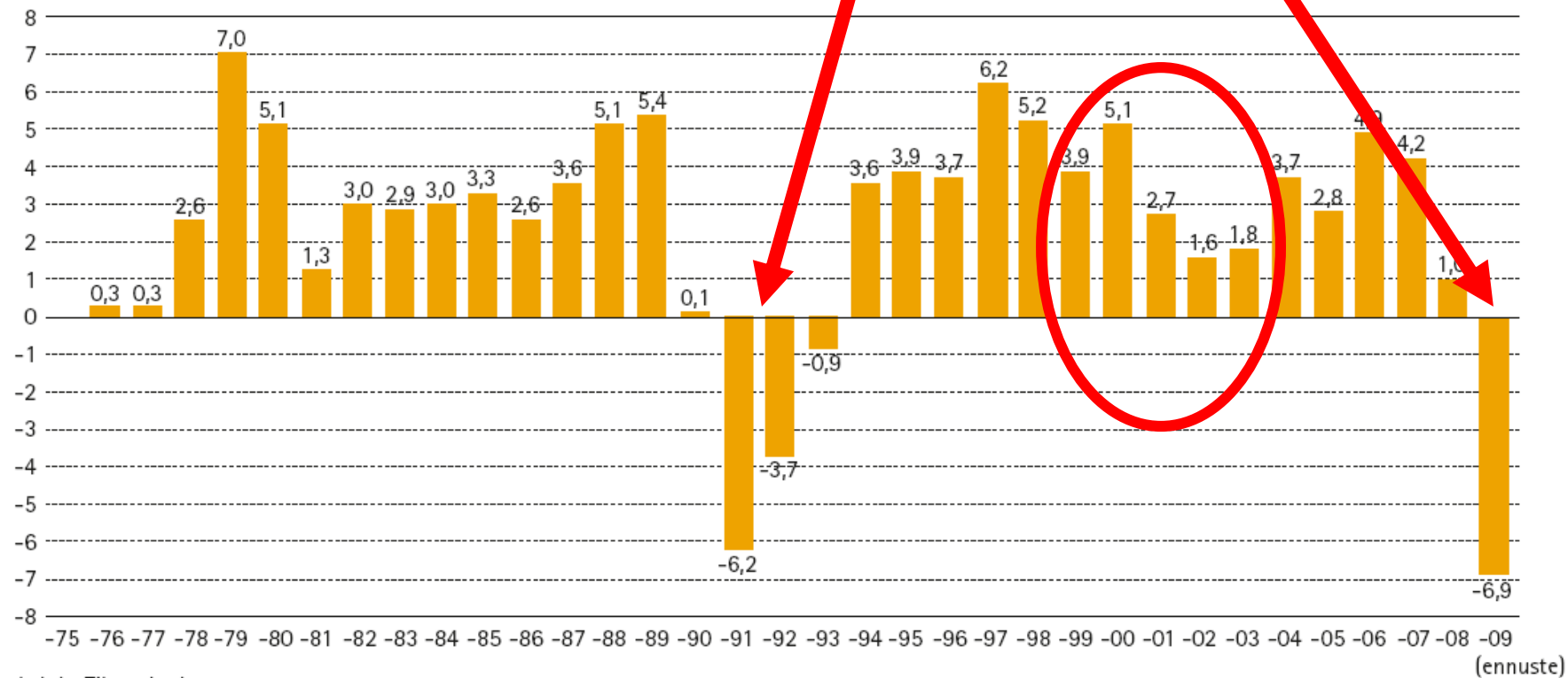
Suomen bkt:n kasvu heikkenee vuosina 2001–2002, mutta kokonaistuotanto silti kasvaa, tosin ei yhtä paljon kuin vuonna 1999.

On siis virheellistä sanoa, että bkt laskee vuonna 2001. Bkt laskee vuosina 1991–93 ja 2009.

BKT:N KEHITYS SUOMESSA 1975–2009

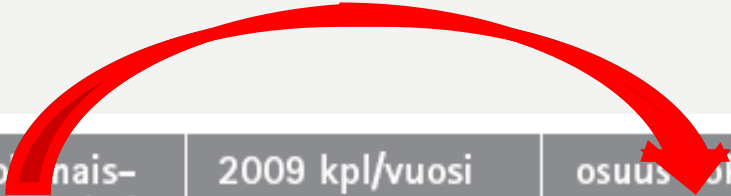
Volyymin muutos, %

Lähde: Tilastokeskus

ESIMERKKI 3: PROSENTIN VAI PROSENTTIYKSIKÖN MUUTOS?

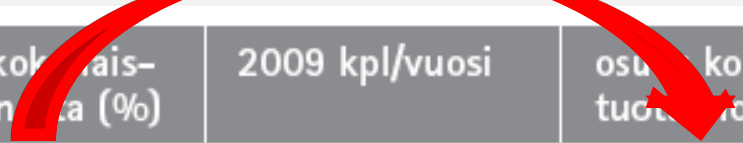
Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30

Siivousvälineitä valmistavan yrityksen suojakäsineiden osuus kokonaistuotannosta laskee 40 prosentista 30 prosenttiin.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30

On väärin sanoa, että suojakäsineiden osuus laskee kymmenen prosenttia. Oikea ilmaus on, että niiden osuus laskee 10 prosenttiyksikköä.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Suojakäsine	8 000	40	9 000	30

Alla olevat esimerkit ilmaisevat prosentuaalisen laskun:

- yksi prosentti 40:stä on 0,4
- kymmenen prosenttia 40:stä on 4
- 25 prosenttia 40:stä on 10.

Suojakäsineiden osuus siis laskee 10 prosenttiyksikköä, mutta prosenteissa niiden osuuden lasku on peräti 25 %.

ESIMERKKI 4: PUOLET VAI KAKSINKERTAISTUNUT?

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7

- Siivousyrityksen valmistamien moppien osuus kasvaa tuhannesta kappaleesta kahteen tuhanteen.
- Niiden määrä siis kaksinkertaistuu.

Hyödyke	2008 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)	2009 kpl/vuosi	osuus kokonais- tuotannosta (%)
Moppi	1 000	5	2 000	7

- Kaksinkertaistuminen ilmaistaan usein virheellisesti siten, että määrä on puolet suurempi.
- Puolet 1 000 mopista on 500 moppia. Jos moppien määrä kasvaisi tuhannesta kappaleesta puolella, niitä olisi yhteensä 1 500.